Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 121 (5071). ШОАТТА, 9 октябрь, 1971 шу. Мах 2 кап. Газет арадувл 1923 шера денз

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЖУРНАЛИСТИЙ ХЬАЛХАРЧА СЪЕЗДАГА

КПСС Нохч - ГIалгIай обкомо дIайха моршал хоатт шуга, республика журналистий хьалхарча съезда делегаташ, шуга гIолла кепайоазон, телевидене, радио берригача болхлошка а шоай сий долча а бехктекхамерча а балха тIехь раш керда толамаш дахар а лов.

Орден лелаеча вай республика журналистий хьалхара съезд гульеннай Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша, дерригача советски халкъо а санна, Коммунистически парте хьалхленца КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъяра тIехьара геттара боккха болх шерра боаржабеча езача хана. Коммунизм хьалъяра ерригача участкашка дог гIоздаьнна къахьег Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхоша. Шерра яржаш латт Сийлахь-боккхача Октябра 54 шу дизара, СССР хьахинна 50 шу дизара, пятилеткаи укх шереи заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа лоаттаю социалистически яхь. Цар шоай дакъа лоац мехка экономика дIахо а дегIайоалаяра, цун низ чIоагIбара, советски сага вахара материальни хьали культурни боарами лакхбара гIулакха юкъе.

Республика журналистий лакха декхар да КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхетамца а шерра а дIайовзийтар, хьадда, гIулакхаца. фактайи явленейи чулоацам кIоаргга бовзаш экономика, кадрай экономически дешара проблемаш, Iилма - технически прогресса дешаш дувцар, дикагIа йолча опыта масалашца наьха дог ураувттадар, къахьегамца коммунистически гIулакх хилара тIехьара болам, дукхача наьха инициатива хьаллацар, воча явленештеи кхоачамбоацараштеи ира критика яр, коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара тIехьа хьинаре къовсам лоаттабар.

Лакхача коммунистически санхетама, советски патриотизма, вай мехка вежарашха долча доттагIала, пролетарски интернационализма уйланца Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта кхетам балар кепайоазон, телевидене, радио эггара хьалхара декхар да. Республика къахьегамхой хадданза хургйолаш хьахилийта еза социалистически гражданственноста, организованноста, дисциплина, рузкъан кхом бара, халкъа юкъара рузкъа дебадара йоакхо йолаш хилара, социалистически вахара нормаш чIоаггIа лархIара уйла.

Вай кепайоазув, телевидени, радио декхарийла я буржуазни идеологена кхы а чIоагIагIа тIагIорта, наьха кхетам чу дисача дIаяхача воча гIулакхашта духьал хьадда къовсам лоаттабе, атеистически пропаганда шерагIа йоаржае.

Республика къахьегама вахаре боккха лоархIам болаш лерхI кепайоазув, телевидени, радио парте областной комитето. Парте шоашта хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашду журналисташа. Шоаш хьегача къица республика къахьегамхошта хьалхашка сий даьккхад цар, лоархIийт шоаш.

Журналиста — Коммунистически парте гIонча — цIи сий долаш я вай мехка, цо дуккхача хIаман тIехь из декхарийла а ву. Из цIи майоаггIара лелаяр, вай ханарча политически Iилмаи знанешца вizза кийчвенна хилар, шийна профессиональни говзал хадданза лакхъяр, дешарашца бувзам лоаттабара нормаш хадданза эргаьха тоаяри керда яраш лехари хIара журналиста декхар да.

Советски журналистах доаллаш да лакха идейность хилар, бакъер, принципиальность. Вай республика кепайоазоно, телевидене, радиос толамца болх бара тешам боал дуккхача къахьегамхошца айкха бувзам лоаттабарах, болхлойи юртои корреспонденташца чIоагIало лувцаш хиларах, шийна хIара выступленех боала пайда лакхбара хадданза йоакхо эш хиларах.

Республика къахьегамхошта хIара журналистах шийца цIенча догца дагавоала саг, цIенхаштаи хьаькъалеи хьехам беш вола новкъост, вай юкъарча гIулакха хьашташ доллача хIамал лакхагIа лоаттадеш вола, дикадар лоеши цIенхашттаи вола доттагIа хетаргвелаш Нохч - ГIалгIайчен журналистий кIезигагIа хила еза депарадность а гIар а, харц пафос, дукхагIа гIулакх делаш, сага, цун къахьегама, бытовой эшарий а хьаштий а йоакхо еш хила беза уж.

Парте областной комитет тешаш я кепайоазон, телевидене, радио болхлой дIахо йодача хана а хадданза советски журналистика ленински принципашта тIехьа латтаргхиларах, вай сийлахь - йоккхача Даьхене керда толамаш дахара тIехьа, коммунизм кетъяккхар духьа, Советски Коммунистически парте XXIV-ча съезда решенеш хадданза кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсама беррига шоай низ дIалургхиларах.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТ

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

9 пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяраи Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дузача денна сийленца накъабахараи лакхара социалистически декхараш тIаийцад Грозненски химкомбината № 32-111 йолча цеха химикаша. Спирт арахецара кийс бетта план ханал 7 ди хьалхагIа кхоачашйир. Планал совгIа арахийцар эзараш семий маьха спирт. Социалистически яхье хьалха латт коммунистически къахьегама ударникаш Каратаев Владимир Спиридонович, Короткова Зинаида Кузьминична, Костин Леонид Валентинович, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) воккхагIвола машинист В. Каратаев, аппаратчик З. Короткова, смена начальник Л. Костин.

С. ХУГАЕВА сурт.

ОКТЯБРА СИЙНА

НОЯБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

«Социалистически яхь дIахо а товелга вIаштIехьдаккхарах» болча КПСС ЦК баьча соцама жоп а луш къахьегача Каюшников Борис керте латтача бурувдеттача бригада дика толам баьккхаб. МалгIабик-Вознесенски майдерча № 898 йолча скважине тоха бурув 2090 метрга дIакхоачадеш 5 октябре, 26 ди ханал хьалха, 10 бетта план кхоачашйир цо. Ноябрь бетта чотах къахьегаш ба хIанз бурувдеттараш.

* * *

3125 метр, вешта аьлча, 9 бетта планах доагIачул 1,5- эза дуккхагIа бурув тохад Карабулакерча буровой балхий управленерча Егоров Александра кулгалдеча буровой бригада. Заманкулерча ялх километр кIоаргача № 80 йолча скважинана бурув тохаш я из.

Массехк ди да Октябра цIейна сийленца накъабахара яхье баьнна къахьегача бурувдеттараша ноябра бетта чотах къахьега.

Новкъосташта хьокхам толаш къахьег бурувдеттараша смена мастераша Колесников Михаила, Чаплыгин Федора, бурувдеттача мастера гIончас Корнилов Ивана, машиниста Точиев Салмана, слесара Федоров Константина.

М. ЛЕВИН.

МАШЕННАЬКЪАХОЙ БОЛЧА

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра оарцагIбаьнна къахьегача Грозненски промывочно-пропарочни станце коммунистически къахьегама коллективо 22 сентябре кхоачашйир кхоалагIча квартала план.

Октябра дезача цIейна хетадаь керда социалистически декхараш тIаийца къахьегаш ба хIанз цистернаш юлараш. Ер шу чакхдалалехьа 17—18 эзар планал совгIа цIенъяь цистерна дIаяла лаьрхIад цар. Пу декхарех уж дика лоархIабу. ХIара дийнахь планал совгIа бIаьш цистернаш кийчъю.

Шоай декхараш даим тIехкхоачашдеш хьабоагIа: цистернаш юла Ромазанов Саид, Джабраилов Султан, Шепиев Альман, Колков Дмитрий керте латтача цеха коллектив, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦ

Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхозе хьажкIаш чуэца йолаеннай. Ерриге хьажкIаш комбайнашца чуэца лерхI боахаме. Групповой оалача методаца бу из болх. Эггара хьалха хьажкIаш чуэца болабеннаб совхоза шоллагIча отделене. Укхаза хьажкIаш дикагIа кхаьчай. Ерригa ялатийна лаьрхIа чуэца еза хьажкIаш 550 гектар я. Хучиев Мухьмад керте латтача звенон кхай тIара хьажкIаш дикагIа я. СихагIа а ца йойташ а хьажкIаш чуэца оарцагIбаьннаб механизатораш. Комбайн чакхъяьнначул тIехьагIа юхейиса хьажкIаш кулгашца лохьаяра новкъостала ух юртара бахархой, дешархой. Иштта уж лохьаеш новкъостал ду Наьсарен трикотажни фабрикерча болхлоша а. Мукъа мел йолча хана иштта новкъостал де лаьрхIад цар юртбоахама къахьегамхошта.

Отделене управляюще З. Гадиева аьлар: «ХьажкIаш хьаяьха яьнначул тIехьагIа, оата а оаташ гIадамех силос ю оаха. Екъа силос оал цунах. Из чуекх Iан замалахь хьайбаш леладергдолча моттигашта юххерча траншеяш чу. Доакъара база чIоагIъяра дика новкъостал а хул цунах. ХьажкIаш чуэцача дика къахьегарна белгалбаьннаб комбайнераш Азиев Муса, Дзауров Осман, Кодзоев Султанбик, Арчаков Осман. Цар денна шоай нормаш 145—150 процент кхоачашъю. Балхаш йисте даьнначул тIехьагIа дикагIа къахьийгачарна ахчан премеш яла лаьрхIад укхаза. Цудуьна шерра социалистически яхь яьржай механизатораштa юкъе. Массаволча механизатора лов хьалхе шийга хилийта. ХьажкIаш сихагIа чуэцара мел эшаш дола хIама вIаштIехьдаьккхад совхоза кулгалхоша, партбюрос. Денна араюлл къахьегама листокаш. Цар белгалбоах дикагIа бола къахьегамхой, бийбалийташ балха тIехьабусараш а. Комбайнаш балха хана сайца латтаргйоацаш долла хIама Iалашдаьд. Эшшача хана оатхал хувца тIайоагIа «летучка». Ехай а алале тоа а йийя дIайолайолийт комбайн наладчика Мерешков Дауда. Кхаьккара хьажкIаш хьатта хьаккхуьаш ва шофер комсомолец Евкуров Руслан. Иштта дика дIаболабаьб укхаза хьажкIаш чуэцара болх. ШоллагIча отделенера хьажкIаш чуийна баьлча, кхоалагIча отделене гIоргба комбайнераш. Балха итт дийнахь ерригa хьажкIаш чуэца лерхI боахамо.

Б. ГАСАРОВ.

Республика журналистий хьалхара съезд

Самардийнахь КПСС обкома политически просвещене ЦIагIа хилар Нохч - ГIалгIай АССР журналистий Союза хьалхара съезд.

Съезде гулбеннабар Союза юкъханцарча организацешкара 62 делегат, хIаьта иштта республика общественни организацей викалаш, пресса, телевидене, радио болхлой.

ЧIоагIа дегаш вуаэтта сийлен президиуме хержар КПСС Ленински ЦК Политбюро.

Нохч - ГIалгIай АССР журналистий хьалхарча съездага КПСС обкома дайта моаршал Iодийшар парте обкома секретара Х. Х. Бокова.

Съездо хержар балха органаш: президиум, секретариат, мандатни комиссе.

«Нохч - ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене балхахи кепайоазон, телевидене, радио болхлой декхарехи» отчетни доклад йир правлене председатела М. К. Льянова.

Журналистий Союза ревизионни комиссе отчетни доклад йир комиссе председатела И. С. Гогуна.

Пренеех къамаьлаш дир ийс саго.

Съезда делегаташа тIаийцар сопам, хержар кулгалду органаш: правлени ревизионни комиссе.

* * *

Правлене организационни пленум хилар. Цо вордI сагах латта президиум хержар.

Правлене председателалла хержар «Грозненский рабочий» газета редактор В. К. Балясников.

Председатела заместителалла хержар «Сердало» газета редактора заместитель А. А. Мякиев.

Секретаралла хержар «Комсомольское племя» яхача газета редактор Л. А. Баширов.

ПАРТЕ ТЕШАМЕ ГIОНЧИЙ

РЕСПУБЛИКА ЖУРНАЛИСТИЙ ХЬАЛХАРЧА СЪЕЗДЕРА

Вай съезд болх беш я, — аьлар отчетни доклад еш союза правлене председатела нов. Льянова.— дерригa советски халкъ а санна, берригa циз тIабахийта КПСС XXIV съезда решенеш толамца кхоачашъяра Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой къахьегаш болча деношка.

Iалаьмате доккхий декхараш латт хIанз вай кепайоазонна, телевиденена, радиона хьалхашка съезда решенеш кхоачашъярца дувзаденна. Уж чоалхане а сийлахь а да. Съезда решенеша дIадех журналисташкара хIанзарча замая декхарашка хьежжа болх вIаштIехьбаккхара ца хаддаш керда формаши методаши лахар.

Отчетни хана республика газеташеи, радиоси, телевиденеи боккха болх баьб Сийлахь-боккхача Октябра 50 шуи В. И. Ленин ваь 100 шуи дизара кийчо еш, КПСС XXIV съезда накъадоахаш. Цу юкъа дикка дегIа а деналд вай кепайоазув, радио, телевидени. ХIанз республике арадувл 4 республикански газет, шиъ альманах, «Агитатора блокнот», 14 городскойи районнии газет, 20 дукха тираж йола газет, хIаьта бIаьш пенгазеташ. Арадувлача газетий цкъара тираж 200 эзар совгIа экземпляр я.

Республике болх беш я шиъ радиостанци, телецентр, кастта болх бе йолалургья Ардон — Грозный яха радиорелейни лини.

Отчетни хана вай газеташа дика опыт Iоаяьй, областной партийни организаце тешаме гIончаш шоаш хиларах тарра, республикана хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашде къахьегамхой оарцагIбоахаш. «Грозненский рабочий» яхача газета коллектива дика ка яьннай ленински темах яздеш, КПСС XXIV съезда решенешта пропаганда еш. «Ленински къахьегама вахте», «Пятилетка ханал хьалха» яхача рубрикашта кIал кепайиттай юбилей сийна тIаийца декхараш мишта кхоачашду дувцаш йола материалаш. Къаьгга хьагойтад бархIагIча пятилетке карагIдийнна толамаш.

Даим кепаеттар В. И. Ленина вахари цун гIулакхаши дувцаш йола материалаш, ленински теоретически тIехьаленна хетаяь теоретически статьяш. Газет дешараша чIоагIа могайир «Балха тIа ленински стиль хилийтарах» йола заочни партийни собрани. Республикански Iилмаи - практически конференцеца чакхъяьлар из. Цига дакъа лаьцар дуккхача партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлоша, Iилмахоша, боахамий кулгалхоша.

Дукха дика материалаш кепайиттай, керда рубрикаш юкъейккхийтай, керда темаш лийхай

(Йистедоалар 3-ча оагIо тIа).

Журналистий хьалхара съезд. Перерыв йолча хана.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОВЕТСКИ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ ДРВ-е

ХАНОЙ. 7 октябрь. (ТАСС спец. корр.). КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный керте латта советски партийно - правительственни делегаци тахан «Индокитая фронташка» яхача выставке хилар.

Делегацеца ваха хилар ПТВ ЦК Политбюро член, ДРВ премьер - министра заместитель, обороно министр инарал Во Нгуен Зиап.

Хьажа ухача сийлен наьха книжка тIа советски партийно-правительственни делегаце членаша йоазув дир, цу тIа йоах: «Укх выставкага хьажаро тхо цIаьккха а цIаьккха а тешадир е бомбаши йоккхий толаши еттарца а е «вьетнамизаце» политикаца а США империалисташта шоаш де лерхIар кхоачашдулургца хиларах. Советски халкъон кхыча прогрессивни низашеи хадданза хьаллоацача а новкъостал лоаттадеча а Индокитая кортамукъал езача халкъий денали къонахчали моастагIчуница цар лоаттабеча къовсаме уж котбаргхиларах бола тешам ба».

ХАНОЙ. 7 октябрь. (ТАСС спец. корр.). КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный керте латта советски партийно - правительственни делегаци Ханоя пионерий цIагIа яха хилар. Пионераш болча хьоашалгIа бахабар ях. К. Т. Мазуров, К. Ф. Катушев, советски делегаце кхыбола членаш. Царца цхьана хилар ПТВ ЦК хьалхара секретарь Ле Зуан.

Делегаце цIерагIа Н. В. Подгорне ханойски пионерашка моаршал делар цар советски доттагIашкара, чIоаггIа баркал аьлар берашта шоаш дег чура тIаэцарах, совгIаташ делар царна.

ХАНОЙ. 7 октябрь. (ТАСС спец. корр.). Ханойски политехнически институтa студенташеи преподавателашеи безаме тIаийцар тахан советски партийно - правительственни делегаце членаш К. Т. Мазуров, К. Ф. Катушев, кхыбола советски новкъостий. Царца цхьана баха хилар ПТВ ЦК Политбюро член, ДРВ къаман собране массазарча комитета председатель Чыонг Тинь, ДРВ лакхерча образоване министра заместитель Чан Тонг, кхыбола официальни нах.

Ханойски политехнически институт демократически Вьетнама лакхерча деша эггара йоккхагIчарех цаI я. Советски Союзо новкъостал а деш 1965 шера хьаль. яьча цу институте дешаш 7 эзар гаргга студент ва.

Институтa актови зале торжественни митинге гулбелар студенташи преподавателаши.

Институтa коллектива цIерагIа советски делегацена дIайха моаршал делар ректора Фам Донг Дяена.

«Вьетнаман Советски Союзаи юкъера доттагIали барт-цхьоагIон, — аьлар цо, — из марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи принципий ларда тIара вежарашха дола доттагIали денал дола барт - цхьоагIон я».

ЧIоаггIа тIоараш тохарца тIаийцар митинге гулбеннараша КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, цо къамаьл дир цига.

Советски партийно - правительственни делегаце цIерагIа нов. Катушева институтa коллектива дег чура баркал аьлар цо безаме тIаэцарах, КПСС-аеи советски мехкаеи цIена доттагIала уйлаш хиларах.

Советски партийно - правительственни делегаци визитагIа Вьетнама Демократически Республикена хиларо, аьлар ше къамаьл даь чакхвоалаш К. Ф. Катушева, цIаькта а чIоагIъю марксизма-ленинизмаи пролетарски интернационализмаи йохаргйоацача принципаш тIа хьахинна цхьоагIо, вай мехкаши халкъаши къастаргдоацаш кхотаденна хилара тешал ду, империалистически агрессена духьал Вьетнама халкъо лоаттабу къонахчал дола къовсам Советски Союза Коммунистически парте, советски халкъо хадданза хьаллоацаш хилар хьахьокх.

Керда Вьетнам кхоллача оаш деза новкъостий, колониализмаеи империалистически агрессеи духьал лоаттабеча къовсаме дохаргдоаца денал хилара обаэзеп йолча Къулбехьен - Малхбоален Азе эггара хьалха хьахиннача социалистически пачхьалкхеи деррига турпалча халкъа исторически шийна дагалаттар сихха кхоачаш хилар — даьхен къам кIалхара даккхара, машара тIехьа лоаттабеча къовсаме йизза котало яккхар, социализм хьалъеча доккхий толамаш дахар лов тхона.

Митинге лоацца къамаьл дир ПТВ ЦК Политбюро члена, ДРВ къаман собране массазарча комитета председатела Чыонг Тина.

Митинго цIаькха а дIахьекхар вьетнамски кагирхой сийлахь-воккхача Ленина даьхе чIоаггIа дукха езаш хилар, вежарашха йолча Советски Союзацара доттагIал чIоагIде гIертаргхилар.

ХАНОЙ, 7 октябрь. (ТАСС спец. корр.). Тахан укхаза президентски дворецe кулгаш яздир цхьана яьча советско - вьетнамски заявленена.

Заявленена кулгаш яздир советски партийно - правительственни делегацена керте латтача КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорнеи ПТВ ЦК хьалхарча секретара Ле Зуанеи.

Кулгаш яздеча тIахилар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель К. Т. Мазуров, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, СССР Министрий Совета Председатела заместитель Н. В. Новиков, КПСС ЦК член, СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамий хьаькъехьарча Пачхьалкхен комитета председатель С. А. Скачков, КПСС ЦК член, СССР оборона министра хьалхара заместитель арме инарал С. Л. Соколов, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель Н. П. Фирюбин, СССР арахьарча торговле министра заместитель И. Т. Гришин, КПСС Центральни Ревизионни комиссе член, СССР ДРВ-ера посол И. С. Щербаков.

Вьетнамски оагIонгахьара тIахилар ДРВ президент Тон Дык Тханг, ДРВ вице - президент Нгуен Лыонг Банг, ПТВ ЦК Политбюро член, ДРВ къаман собране массазарча комитета председатель Чыонг Тинь, ПТВ Политбюро член, ДРВ правительства премьер - министр Фам Ван Донг, ПТВ ЦК Политбюро член, ДРВ премьер-министра заместитель, оборона министр Во Нгуен Зиап, ПТВ ЦК Политбюро член, ДРВ премьер - министра заместитель, кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Нгуен Зуй Чинь, ПТВ премьер-министра заместитель Ле Тхань Нги, ПТВ ЦК Политбюро член, ДРВ къаман собране массазарча комитета председатела заместитель Хоанг Ван Хоан, ДРВ кхыбола партийни пачхьалкхени деятелаш.

* * *

Советскии вьетнамскии делегацешта юкъе переговораш еш кулгаш яздир Советски Союзо Вьетнама Демократически Республикана юхадала я ца дезаш новкъостал дарах, кредиташ даларах, 1972—1973 шерашка хургйолча товарооборотах йолча соглашенешта.

А. Н. КОСЫГИН АЛЖИРЕ ХИЛАР

БУМЕРДЕС, 7 ноябрь. (ТАСС спец. корр.). Тахан Алжира къаман мехкдаьтта институт йолча городе Бумердесе кхаьчар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, цунца баха официальни нах, хIаьта иштта СССР-а АНДР-ера посол С. С. Грузинов.

Кортеж йодача новкъа Советски Союзера баьхкача нахага дег чура моаршал хеттар гонахьарча городашка бахача наха.

Инженерийи техникийи кадраш кийчъеча институте советски хьалхашта дика дIабовзийтар дешадеи Iилмаи болх.

Институте болх беш ба дукха советски преподавателаш. ВIаши леладеча советско - алжирски гIулакхий боараме хIанз хьалъеш я централни лабораторий. Цо йиш хулийтаргья къона африкански республика дIахо а дегIайоалаяра боккха лоархIам бола Iилман тохкамаш шерде.

А. Н. Косыгин хилар аудиторешка, кабинеташка, лабораторешка. Цо къамаьл дир студенташца, алжирскии советскии специалисташца.

Къамаьлаш деча хана белгалдаьккхар алжирски вуза Советски Союза Iилмахошца - мехкдаьттахошца Iилма контакташ хилар пайдане хилар.

А. Н. Косыгин цига водаш цунца ваха хилар Революционни совета член, пачхьалкхен министр Ш. Белькасем, промышленностеи энергетикаи министр Б. Абдесселам, кхыбола официальни нах.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ГОЙТАРА АГИТАЦЕНА—БИЗЗА ТЕРКАМ

«Социалистически яхь вlаштlехьоаккхилга дlахо а, тоададарах» болча КПСС ЦК соцам тlа белгалдаьккхад социалистически яхь ледински принципагlа лелае езилга, цун результаташ дlахкайхае, вlаши йиста, дикагlча опытах массане а пайда эца безилга.

Яхь дlайоввийтара цхьайолча опыт lоаяь Гудермеса медицински инструментий завода парторганизаце. Ерригача цехашка да тайп-тайпара плакаташ, щиташ, стендаш, лозунгаш, тlахьехамаш. Хан-хаьнахьа кердадоах уж.

Заводе дlачуводача наlарга цlеча кlада тlа яздаь доалл «Тахан сий долаш болх болба оаш!» аьнна. Завода коарча щита тlа яздаьд: — «Новкъост, малагlа дакъа лоац lа нийслагlа пятилеткa ханал хьалха кхоачашъяра юкъе?» аьнна.

Предприяте хlара болхлочунга да ше тlанийца деккараш тlадоле книжка. Цу тlа белгалду цо уж мишта кхоачашду. Щито дагадохийт болхлочунга шии деккараш.

Йоккхача инструментальни цехе хьалтеха доалл «Хlара дийнахь ударни къахьега!» яха стенд, производстве хьалха латтарий слесарий В. Салитова, Ю. Андросова, Нохч - ГlалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Г. Кириченко, кхычар портреташ. Портреташтa кlал яздаьд: «Пятилетка диъ шерай ах шерай кхоачашъе, деккараш тlанийцад цар! Нийсле хьалха латтараш ца!»

Ерригача цехашка дика гурдолча моттиге хьалтеха доахк хоза кийчдаь социалистически деккараш. Завода коллективо деккар тlанийцад 1971 шера планал тlех хьа а яь, 75 эзар сома мах бола продукци дlаяхьийта, болх беча цхьан сага сих дерхlаш 11,5 процент дукхагlа продукци арахеца, 70 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое. 21 керда продукце тайпа арахеца доладе, рационализаторски предложенеши изобретенеши юкъейоалаярах шера 30 эзар сом кходе, планал тlех 40 эзар сом совгlа пайда эца, продукци дикагlа арахеца.

Уж деккараш дика кхоачашдеш да. Укх шера 8 бетта план толамца кхоачашъяьй. Продукци дlаяхьийтарах 150 эзар сом пайда баьлар. 65 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй. Къахьегама овсарле планал 4,3 процент лакхъяьй.

Заводе болх берех диъзагlа дакъа кагирхой ба. Цудухьа дагрххlа царна хетадаь лозунгаш, тlахьехамаш да заводе!

Дика гуча моттиге инструментальни цехе хьалтеха доахк «Комсомольцаш! Нийслагlча пятилетка хьалхарча шера социалистически деккараш кхоачашдеча хьокхаме хила!», «Кагирхой! хьинаре дакъалаца: «Пятилеткана — ударни къахьегам, къонача говзал, кердадар!» яхача девизагlа йолча Ерригсоюзни ленински зачета юкъе!».

Слесарно - механически цехе хьалтеха доалл хоза кийчдаь «Сийле хийла хьа, тlем тlа а, къахьегача а чlоагlъенна комсомол!» яха стенд. Укхаза доахк «Комсомольцаш! Ленински зачет — партенен халкъан вай ду жоп да!». «Комсомольски рузкъа кходара фонда юкъе 10 эзар сом хьоргда вай!» тlахьехамаш.

Шлифовально - полировальни цехе хьалтеха доахкача цу цеха коллектива социалистически деккараш тlа аьнна: «1971 шера план кхо ди хьалха кхоачашъе, заданел тlех пхи эзар сома мах бола продукци арахеца. Рационализаторски предложенеш юкъейоалаярах ши эзар сома пайда бе. Кхом а беш материалаш дlаахийтарах кхо эзар сом кходе».

Иштта социалистически деккараш хьалтеха доахк кузнечно-прессовни кхьйолчей цехашка а.

Цехий коллективай дарел совгlа заводе да сменай шоай дола социалистически деккараш а. Коммуниста Прокопова Надеждас хьалхле лелаеча шлифовально - полировальни цеха сменас доккхий деккараш тlанийцад укх шера. Сменас болх беча хьалтеха доахк социалистически деккараш. «1971 шера план 27 декабре кхоачашъе, 90 процент продукци эггара хьалха дlа ма йийххинге а дlаяла, къахьегама овсарле планал 10 процент лаккхъе, норма кхоачаш ца еш саг ца хилийта».

Иштта деккараш тlанийца болх беш я слесарно - механически цеха мастерий Лыскоцева, Павленкай, Мачитова, Дорофеева, Холоденко сменаш.

Сменашa вlаши шоайла яхь лоаттаю. Масала, Н. Прокопенкой сменас яхь лелаю дукхагча мехкашка дlакхухьийта экспортни продукци арахецача Гудермеса городской Совета депутата Борисова Верай смена болхлошца. Цу смена деккараш а хьалтеха доахк.

«Социалистически яхь вlаштlехьйоаккхилга дlахо а тоададарах» болча соцам тlа боккха теркам тlабохийт къахьегама коммунистически гlулакх долаш хилара тlехь болам" дегlабоалабара. Цу болама юкъе дакъа лоацаш хlанз медицински инструментай заводе 430 саг ва. Царех 232 саг коммунистически къахьегама цlи лелаеш ва. Цехашка уж болх беш мел болча моттигашка цар сурташ тlа а долаш хоза кийчдаь стендаш латт.

Слесарно - механически цехе 39, шлифовально - полировальни цехе — 73 коммунистически къахьегама ударника портреташ да. Царна юкъе ба Р. Киселева, З. Газдаева, М. Ямщикова, кхы дукха бараш.

Хlанз заводе шерра дlайолаяьй Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дlзера сийна йола социалистически яхь. Масала слесарно - механически цехе хьалтеха доалл «Октябра хьалхарча социалистически яхье мастера Холоденко сменас доаха толамаш» яха плакат. Цу тlа я болхлой цlераш цар тlанийца деккараш, хlара денна цар сменин заданей результаташ. Октябра хьалхарча социалистически яхье хьалха болх облиршикаш И. Катченко, А. Можейко, рихтовщикаш Х. Махмадов, У. Ибрагимов, кхыбараш.

Заводера болхлой цlаболхаш царна хьалхашка отт «Маьрша гlолда! Дика салоlалда оаш!» яха лозунг.

Гойтара агитаци кийчъеча хьинаре къахьег партбюро члена мастера О. Н. Кириченкос, Ерохина Парталимови керте латтача эстетика Совето, художника Кокарева, фотографа Межирвуйнса. Цар хаддаза йоакхо ю гойтара агитаци вахаре хулача событешка хьежжа керда яхара, цун кlоаргга идейни чулоацам хилара, из хоза кийчъяра.

Иштта боккха теркам тlабохийт партийни бюроси цун секретара Цыганковаи политически, гойтара агитацена.

Н. АСТАХОВ.

Ше лоархIийт

Октябрьски революце 54 шу дизара сийна доккхий деккараш тlанийцад коллективаша а къаьсткъастача болхлоша а. Ужахова Заlамий Маржан а эттай цlей сийна къахьегама вахте. Иттлагlа шу да нов. Ужаховас Грозненски швейни производственни объединене кхоалагlча цехе къахьега.

Цеха дикагlа йолча болхлочох дувцар дийхар аз мастерга Лопанская Нина Ивановнайга.

— Шоай сменин нормаш даим тlехкхоачашъеш болхлой кlезига бац цехе. Цхьабакъда, къаьстта дlайха деннаш ала лов Ужахова Маржанах. Баркъа во тийга, норма кхоачаш ца яь е кхыдолчуница шийгара гlалат далийтадац цо.

Цо цхьаьне даь lай цуна иштта дика тешал. Нахаца lимерза, безаме йола Маржан цунца цхьана болх берашта дукха еза.

Цехе тег тlехнахьа дувхашу маlача наьха баракъаш. СменагIа 160 баракъаш дакъа тега деза Маржана. Цхьабакъда нов. Ужаховас 170, кхи совгlа а тег.

Шийна ховр боккхача безамца дlахьех цо цеха къонача болхлошта. Хоаш мадарра хlамаш тегарий болх чоалхаееш дукха «къайленаш» ха дезаш ба. Цудухьа бlарга зем дика болаш хlамах сакхувши хила веза баракъаш тегар. Маржана тийга баракъа саг хьежа везаш хилац. Цудухьа яьй цох цехе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударница. Цунна тийннад ахчан совгlаташи Сийлен грамоташи.

Производства экономически эффективность дегlаккхуларa керттера хьокхам ба къахьегама овсарле лакхъяр. Из дика кхетаду Маржана. Цудухьа балха хазехьа йоаяц, техникаx бизза пайда даьбу.

— Юххьанца шекъа хуле, техникахи балха ханахи бизза пайда ца эцаш хилча сменин нормаш кхоачашъюлургьяц. Тlаккха сменa чакхйоаллаш тlехьа ца веса гlерташ сихала везаргва. Тlаккха брак а тарлу. Хlаьта цу гlулакхо болх хьаlайтац, — йоах Маржана.

Б. ХАМИДОВ.

ОБЛСОВПРОФА БАРХIЛАГIА ПЛЕНУМ

Укх деношка Грозне хилар Нохч - ГIалгIай облсовпрофа аргlанара бархlлагlа пленум. «Социалистически яхь вlаштlехьяккхар дlахо тоададарах» болча КПСС ЦК соцамца дувзаденна республикерча профсоюзни организацешта хьалхашка латтача декхарех лаьца доклад йир Нохч - ГlалгIай облсовпрофа секретара нов. Селицке. Цо белгалдаьккхар Старогрозненски мехкдаьттахой инициатива хьал а лаьца республика халкъа боахама дерригача доакъой коллективаша пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тlагlертта къовсам лоаттабеш хилар. Дукха дика гlулакхаш дlадоладаьд республикерча къахьегамхоша. Масала, Старогрозненски буруй тохара управлене бурувдетта мастер нов. Крамаров керте латтача бригада скважинашта тlехкlоарга бурув тохара йола инициатива дlайолайир. Беза мухь кхукьача Гудермесски поездий машинисташа тlахьийхар машенаькъахой дукхагlа диеньни йоагор кходара «Красный молот» завода токараша нн. Корнеева, Друзенкос, Сазонова, кхьнар ленинградций инициатива хьал а лаьца эггара хьалха социалистически яхь дlайолайир 5 дення задани 4 денна кхоачашьяра тlехьа.

Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дузача денна сийленца накъабахара лаккара социалистически деккараш тlанийцад республикерча промышленни предприятий коллективаша. Уж толамца кхоачашдара къовсам лоаттабеча промышленноста къахьегамхоша дика толамаш доах пятилетка хьалхарча шера. Продукцена реализаци яра нис бетта план республика промышленносто 101,4 процент кхоачашъяьй, хlаьта къахьегама овсарле планагlа лаьрхlачул 2,9 процент лакхъяьй. 9 бетта планал совгlа эрхийца товарни продукци 4 миллион сома маьха я. Хьалха санча социалистически яхье хьалхара моттиг лелаю «Грознефть» объединене предприятеша, мехкдаьтта чакхдоахараша, химикаша, энергетикаша, машенаькъахоша.

Вай республике къахьегаш бела 134,7 эзар болхлой, инженерно-техническ болхлой, гlулакхера нах коммунистически хьисапе къахьегара социалистически яхье баьинаб, аьлар докладчика. Цар тlагlертта къовсам лоаттабу Октябра цlейна къахьегама совгlат кийчдара. Цу яхье хьинаре дакъа лоац колхозийн совхозийн къахьегамхоша а. Укх шера цар паччахьалкхенга деккад 119 эзар тонн ялат, дулх доккара 9 бетта план 100,4 процент кхоачашъяьй, фуаш доккара задани 103 процент, тха доккара шера план 8 бетта кхоачашъяьй.

Цо хьахийх профсоюзни боахамен организацеша болх кхетамца вlаштlехьбаьккха хилар. Цхьабакъда, аьлар докладчика, цхьайолча профсоюзни организацеша во кулгалду социалистически яхье. Профсоюзни организацеша е йоагlача тайпара йоаккхо яц хьалха латтача белхлойн коллективайн дикагlйола опыт шерра дlайоаржаяра. Иштта болх бар бахьан долаш сакхат доацаш продукци арахецара йола саратовски метод производствана юкъе кхухьилга эсала лел цхьайолча предприятешка. Щекински метод юкъейихьавц «Грознефтехимзаводы» объединене мара. 1970 шера Облсовпрофо кхайкайир предприятешка къахьегам lилман ларда тlа вlаштlехьбаккхара йола кхоалагlа хьажара конкурс. Цхьабакъда, цу гlулакха а боагlача бесса тlахьожам лоаттабац профсоюзий обкомаша, министерстваша, кхычар.

Цхьайолча предприятешка, къаьстта «Трансмаш», «Пищемаш», Литейно - механически заводашка, «Художник» фабрике эсала лел профессех болча болхлошта материальни поощрени яра гlулакх. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхарашта стимулировани яра материальни фондера хьахийцача ахчах кlара шера цу предприятешка пайда ца эцаш дуc 50 процентагара 90 процентага кхачалца дола, ехча.

Цхьайолча профсоюзни организацеша тесса дитад социалистически яхьа кулгалделга. Масала, Грозненски Чхьагlара - консервни комбинате 1958 шера тlанийца социалистически деккараш шин шера бlарг тlаоттаргболча хьалтеха даьккхар, хlаьта шин шера даьсса хьалхьалла иллар Сийлен доска. Буззама управлене автобазе яц карара-кара тела цlе байракх а, е вымпел а. Цудухьа цу автобазе социалистически яхь вlалла лелаеш а яц.

Цхьайолча предприятешка цу тайпара кхоачамбоацараш нийсдаларах хlара кварталагlа паччахьалкхен плани социалистически деккараши кхоачаш ца деш юс вай республике 20 совгlа предприяти. Хlаьта 9 бетта план кхоачаш ца еш йисараш 32 предприяти я. Цар беxкагlа паччахьалкхенна дlа ца луш йиса продукци 5 миллион сома маьха я.

Докладчика а пренешка къамаьлаш двараша а белгалдаьккхар Нохч - ГlалгIайчен къахьегамхоша беррига советски наха сайна «Социалистически яхь вlаштlехьяккхар дlахо тоададарах» бола КПСС ЦК соцам дог раьза хийна тlанийцаб, аьнна. Пренешка къамаьлаш дир Грозненски кога гlирс беча фабрика болхлочо нов. Антоненкос. СМУ-4 комплексяи гlишлош еча бригада бригадира Хаджиева. Нов. Хаджиева белгалдаьккхар 9 бетта план ханал дукха а хьалха кхоачашъеь хилар, пхе шера план 3,5 шера кхоачашъе бригада дерхlар. Хlанз цун бригада 1972 шера февраль бетта чотах къахьегаш я. Иштта шоай къахьегама толамех лаьца дийцар «Новосельский» совхоза директора нов. Харикова, «Красный молот» завода токара нов. Сазонова, Химкомбината производственно - массови комиссе председателa нов. Денисова, «Победа» колхоза инженера нов. Батаева, Гудермесски «Мединструмент» завода завкома председателa нов. Колесникова. № 7 йолча треста гlишлон - монтажни управлене начальника нов. Ковальчука, кхы дукхачар а.

Облсовпрофа пленуме дийцача дешах лаьца шерра соцам тlа а ийцар.

Пленумо соцам бир 1972 шера 14 январе Нохч - ГlалгIай областной межсоюзни отчетно - хоржама профсоюзни конференци лаккхьяккха.

С. ЧУХАРЕНКО,
Нохч - ГlалгIай облсовпрофа къахьегамен алапен отдела заведующи.

«НАИРИ-1», «НАИРИ-2», юххера а «НАИРИ-3» — уж я Еревански математически машений lилма - тохкама института коллективо хьаьнча зlамигача электронно - вычислительни машен эргаьккха тоаяра керттера этапаш.

Шоаш хьаяь машен эргаьккха тоаеш хадданза болх бу lилмахоша. «НАИРИ» яха машенаш эргаьха тоаяра кхоалагlа этап хилар ЭВМ кхоалагlа аргlа (интегральни гибридни микросхемашка болх беш йола) — «НАИРИ-3» хьаярах.

«НАИРИ-3» бокъонца йола полиглот я. Цо болх бу ЭВМ «Минск-22» яхача хьалхагlа хьаьнча моделей ларда тlа.

Еревански lилмахой кердача машенах пайда эца йиш хургья производствага хьожача автоматизировании системашка. Из гlттара боккха лоархlам болаш я халкъа боахама.

СУРТА ТIА: шийла хьалхагlа хьача машенел дукха зlамагlа я кхоалагlа эргаьккха тоаьча машений блокаш.

Г. БАГДАСАРЯНЕИ Э. ИСААКЯНЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

Укх шера 14 августе арадаьннача «Сердало» газета тlа непатехаир «Хи йисте-хий дац» аьнна корта а болаш йола корреспонденци. МалгIабина районерча «Кавказ» колхоза кхашка хий дехача дойча кхоачамбоацарех дувцар цу тlа. Цох лаьца МалгIабина района юрта боахама управлене начальника нов. Цурова укх тайпара хоам бу редакцега:

«Паччахьалкхен чотах хьа а яь лаьтта кlала гlолла хий дехна сеть а йолаш 1734 гектар хий дехна лаьтта да, хlаьта 26 догlан хьисапе хий детта установка я «Кавказ» колхозе. Хий дехнача лаьттан хlара гектара тlара 28,5 центнер хьувкъам чубенаб, план — 21 центнер йолча.

Цхьабакъда догlан хьисапе хий деттача установкех лерттlа пайда ийца балара яхы а дикагlа хила тарлора хьувкъам.

Уж дерригa дешаш «Кавказ» колхоза правлене дийцар юрта боахама управлене начальника дакъа а лоацаш. Порядок хилара де мел дезар деш да. Масала, духхьала хий дехкаш хургйола бригада вlашагlъеллай колхозе».

И Н Ж Е Н Е Р

1930 шерашка Кердача промыслашка балха вера къона инженер - электрик Комаров Дмитрий. Рабфак чакхъяьккхачул тlехьагlа Ленинградски политехнически институт а яьккха вар из.

Бурув деттача хьожаавр из. Юххьанца чlоагlа хала дар. Из кхетадеча цун новкъосташа балхах дог ца эккхийтара дукха хьехамаш дора къонача инженера. Цу хана шийна новкъостал даь мастер Ешков Павел Ефимович цlаккха а вицлац Комаровна. Цу хана дениз Грозненски мехкдаьтта промышленносте къахьегаш ва Дмитрий Даниловбич.

Нов. Комарова болх беча хьалхарча шерашка Кердача промыслашка эггара кlоаргагlа йола скважинаш 1200 метр мара яцар. Цун бахьан дар техника эсала хилар, кlоарга бурув тохара эша осташ ца хилар. Каст-каста бурильни турбаш йохаш авареш хулар.

Цун бахьанаш тохкача комиссена юкъе дакъа лоацаш вар Дмитрий Данилович. Нагахь бурильни турбашта совленна низ тlа ца а ухийташ болх боре авареш кlезигагlа хила мегар аьнна дагадехар цунна. Цо еннача рационализаторски предложенех турбашта тlалатта низ автоматически дlаязъеш йола прибор оттайир, нагахь турбаш лелхар кхерам болаш гlулакх нийслойя двигатель автоматически болх ца беш соцаргйолаш гlулакх вlатlехь а даьккха. Из бахьан долаш бурув тохача шера хулаш хинна авареш 15—20-зза кlезигьелар. Цу предложенех республике нийца ца lеш вай мехкарча мехкдаьтта доахача районашка а пайда эца болабелар. Цудухьа изобретенейи открытейи гlулакхашта йолча комитето авторски тешал делар нов. Комаровна.

Цу шерашка Кердача промыслашкара доаккхача мехкдаьттаца дукха хий увш дар. Мехкдаьттапара хий дlакъоастадара Германера электрически деэмульсатораш яха аппараташ ийцар. Уж болх бе йолаялийта вlаштlехьдалацзар дукхача специалистий.

Каст-каста лелхар цига изоляторaш, аппараташ лелхаш моттигаш а нийслора. Уж кхоачамбоацараш дlададахара еррига шоай уйла тlаерзаьяр Кердача промыслай инженерно - техническ болхлоша, специалисташа.

Деэмульсатораш талхара бахьан электрически зlанара - замыкани хилар долга хайра къонача специалиста, эргаьха хийцар цо электродий конструкцеш. Цул тlехьагlа сихагlа цlенде доладелар мехкдаьтта. Цо кийчъяь электродаш арахеца йолайир Кердача промыслай мастерске. Иштта аппарат ритмично болх бергболаш товйир цо.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводерча советски трубчаткана овсарле лаккхъяра даькъе реконструкци е езаш гlулакх хьалхашка эттар. Цхьабакъда трубчаткана реконструкци яра оттаяьча проекта юкъе йихьаяцар электроснабжене, электрооборудоване установкашта реконструкци елга. Цу хана Дмитрий Данилович болх беш вар «Грознефтехимзаводы» объединене керттера энергетик волаш. Цунна тlадожадир электроснабжене оборудовани дlаоттаелга. Электрикий лаьрххlа йола монтажни организаци а йоацаш гlишлошъерашца цхьана электроподстанце бола болх эргабаьккха хувца бийзар цун. Уж дерригa балхаш новкъост Комаров керте латтача электрикий бригада сихха чакхдаьхар. Реконструкци яьча установка овсарле дикка лакхъелар, дукхагlа арахеца йолаелар продукци. Из бахьан дукхача мехкдаьттахошта орденаши медалаши елар. Хlаьта Дмитрий Даниловича «Знак Почета» яха орден елар.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача объединене энергетика кулгалхо хиларга хьежжа хьинар кхо ца деш къахьег Дмитрий Даниловича кердача техникаьеи lилманеи карагlдаьннараш производствана юкъеккухьаш. Ши эзар вольт мара напряжени йоаца электрически сеташ кхоачамболаш яцар мехкдаьтта чакхдоахача заводашка болх ритмично байтара. Цу гlулакхо лакхъялийтацар къахьегама овсарле. 6 эзар вольт напряжени хургйолаш гlулакх вlаштlехьдаккха дезар. Цо еннача предложенех из болх а толамца чакхбаьккхар. Мехкдаьтта чакхдоахача заводашка lилманеи техникаьеи карагlдаьннар производствана юкъеккхаьарах, дукххача установкашта реконструкци ярах цу дукххачарна орденаши медалаши елар, хlаьта нов. Комаровна из бахьан долаш Къахьегама Цlеча байракха орден елар. Лоархlамен боккха мах болен предложенеш елар цо Шаьлара шекара заводи, Шалински ТЭЦ-и болх бе йолайолийтача хана а.

Вай республике йоккхагlа лоархlачарех цхьа предприяти я Нохч-ГlалгIай шекара завод. Хьалхарча юхьигах синхронни двигателаш болх бе йолаялийтара хьаккхача езаш яр электрооборудовани. Уж ханнахьа хьа ца кхачар бахьан долаш болх дlа ца болабеш тlехьаьлар завод. Кастта уж хьаккхоачаргья аьнна догдаха деваш хlама а дацар. Дмитрий Даниловича оттаьча схемагlа болх бе йолаялийтар шекар доаккхача заводера электродвигателаш. Хlаьта цар болх дика а бора. Шекар доаккха заводи Шаьлара ТЭЦ-и болх бе йолайолийтача башха-дика дакъа лацарах Дмитрий Даниловича елар Нохч - ГlалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

Цига ше кийчъяь электродвигателаш производствана юкъе йихьар автора Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашка а. Цох боккха пайда баьлар.

Дика рационализатор - изобретатель хинна lац нов. Комаров. Республикерча промыслашта, мехкдаьтта чакхдоахача заводашта инженераш - техникаш кийчбеча хьинаре дакъа лаьцад цо. 40 шу гаргга ха я цо Грозненски мехкдаьтта институте къона специалисташ кийчбеча лекцеш еша. Цо хьинаре дакъа а лоацаш цу шерашка арахийцаб бlаьш квалифицировании энергетикаш. Хlанз а тlехь мехкдаьтта институте болх беш ва из. Иштта къахьегар бахьан долаш лакхе цlераш яьха орденаш йоацаш 3 медаль еннай цунна. Царна юкъе я Ленински Юбилейни медаль а.

И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а член.

ТЕОРИТИЧЕСКИ КОНФЕРЕНЦИ

Политически дешара керда шу дика дlадоладаь Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» заводе.

Хьалхара занятй хиннача дийнехьа укхаза хилар: «Парти коммунизма материально - техническ база хьалъеча советски наха лоаттабеча къовсама органиаатор я» яхача темах йола конференци. Цига доклад йир № 2 цеха начальника пропагандиста нов. Нечинске.

«lилман - техническ революци коммунизма материально-техническ база хьалъяри», «Нийслагlча пятилетка деккараш кхоачашдара къахьегамхой творчески хьинар айдара парте беча балхах керттера дараш» яха содокладаш йир инженера-конструктора нов. Сычева, йоккхагlа йолча экономиста нов. Богуцкаяс, завода парткома секретара заместителa нов. Починкинас.

Марксистско-ленински дешар дикагlа вlаштlехьдаккхара йола мероприятеш белгалйир конференце.

Конференце балха юкъе дакъа лоацаш вар КПСС Грозненски горкома секретарь нов. Зоев.

В. АЛАЕВ.

ЛЕРТТIА Е IАН КИЙЧО

Нохч - ГlалгIайчен гlишлошъераш тlагlертта къовсам лоаттабеш ба пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Ер шу чакхдалалехьа цар кхоачашде деза 50 миллион сома маьха гlишлон - монтажни балхаш, хlаьта эксплуатаце дlадала деза бlаь эзар квадратни метр совгlа дола наха чубаха цlенош, школаш, кхыйола производственнии бытовойи объекташ.

Уж деккараш лоархlамени бехктокхамени да. Гуйрийнара е lана хаоттам во латтача хана болх бе хала хургхилар кхета а деш хlара гlишлошъечо къовсам лоаттабе беза балха ха дика латтача хана шоай торонех бизза пайда эцара. Гlишлошъеча сезонагlа болх белга дlадаьнна дукха ха я. Моллагlча хьалашка болх бе торо хургйолаш гlишлошъераш lалашбаьб эшача материалашца, дикагlйолча машенашца. Цудухьа мелла во латте а ритмично болх бе вlаштlехьдоал цар.

Хlаьта а боккха лоархlам болаш да гlишлошъю организацеш гуйран-lан замалахь болх бара дика кийчъялара. Цох тийша да гlишлошъерий толамаш.

Паччахьалкхен план кхоачашъяри къахьегама овсарле лакхъяри тийша да болхлой къахьегам лерттlа вlаштlехьбаккхарах. lай болх дикагlа дlабахийтара хlанз ха хоза латтача хана хьалдетта даха деза цlенош, кизгаш тоха деза корашта, помещенеш йlоахье еза. Чlоагlа лоархlаме гlулакх да хlанззехь а хьалъеча гlишлошта дlатlадолха наькъаш тоадар. Уж дика хиларга хьежжа сихагlа леларгья транспорт, кlезигагlа хургья цар болх ца беш латта ха, сихагlа дlакхоачаргья гlишлошъерашта эша материалаш.

Цхьабакъда цхьайола гlишлошъечара наькъаш хlанзае а деха да. Масала, Вознесеновски газ чакхйоахача завода тlадолха наькъаш во хилар бахьан долаш догlа дийлхача хана аьхки машенаш сеца латташ дукха моттигаш нийсъелар. Хlаьта lай машенаш тlаяха йиш йоацаш уж хlаьта а хургдолга хоьш ма дий. Из lаткъаргда гlишлошъерий балха. Цудухьа сихха уж наькъаш тоаде деза.

Боккхача лоархlаме да ханнахьа маркхала - бетонни узлаш lай болх бара кийчъяра а. Цудухьа хlанзае а йlоахье еза маркхала-бетонни узлаш, царна эша материалаш lалашъе еза, оттае еза из арахецара график.

Цхьабакъда уж дешаш тесса леладу дукхача организацеша. Дукхагlйола водопроводаш, насосеш, маркхала - бетонни узлаш, кхыйола оборудованеш йlовхал лургйолча средствашца lалашъяьяц, уж кийчъяьяц lай болх бара. Из бахьан долаш гlишлош хьалъеча ханнахьа дlа ца кхача тарлу маркхал, бетон. lана во кийчо яьй Карабулакски карьера маркхала-бетонни узла коллективо а.

Уж кхоачамбоацараш дlададахара кхы ха дlа ца йохийташ оарцагlбовла беза гlишлошъеча организацей кулгалхой, инженераш, прорабаш, мастераш lай болх бара гlишлошъерашта мел вlаштlехьдаккхар — цар керттерчарех дола декхар. Цхьайолча гlишлошъеча организацешка из гlулакх де кхуврга, яхаш тlехьатетт. Из цхьаккха дича а ла мегаргдолаш гlулакх дац, хlана аьлча цо шаьрра дlабохийтаргбац гlишлошъерий болх, паччахьалкхенна доккха зе дергда.

lай дукха моттигаш нийслу хьу, маркхал, бетон, цемент, басар, столярни изделеш талхаш. Цудухьа уж материалаш дlаоттае помещенеш кийчъе еза.

Цхьайолча гlишлошъеча объекташка йоацаш я болхлошта эша бытови помещенеш, йолаш яраш а lай болх бергболча хана кийчъяьза я. Делкъийна хlама даа а салаlа а помещенеш хила еза хlара объекте. Хlаьта цхьайолча гlишлошъеча организацеша дlайха даа хlама хургдолаш вlаштlехьдаккха деза гlулакх. Болхлой балха хьаккхувлара уж цlаккхувлара е йоагlача бесса йоакхо е еза, уж цlаккхувларгбола машенаш дика кийчъяь хила еза. Лоацца аьлча, шийлача а тlаьдача а хана болх лаьгl ца болийташ наха къахьегара мел эшар хlаказе а оарцагl а баьнна де деза гlишлошъеча организацей кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша.

М. ВИННИКОВ,
КПСС Нохч-ГlалгIай обкома гlишлошъеча отдела инструктор.

КХОАНА—ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

АЗ ДОШ ЛУ

1957 шера «Ингушский» совхоза № 1 йолча отделене дояркалла болх бе яхар со. Дукха хезадар сона доярказа из болх сий долаш ба яхаш. Дего къоабалбаь тIанийцар аз из болх. ДIадоладелар ферме эгара хьалхара денош.

Бакъдар аьлча, опыт ца хиларах цхьа ха яллаца хала дар.

Ферме болх беш яр совхозе цIи хеза йоккха опыт йола доярка Арапиева Хьава. ЧIоагIа новкъостал дир цо сона дояркай говзал караерзае.

Хьалхарча шера 15 етт бар сога-бетташ хьайбаш а да нах санка шо - шоай оамалаш йолаш. Махулла цар оамалаш Iомайир аз.

Кхетадир аз доахангара дуккагIа шура яккхаря уж диза хиларах кховчам боацилга. Сайца болх беча новкъосташца Арапиева Хьавайца, Тукаева Тамарейца, Картоева Дибайца яхье а яьнна социалистически декхараш тIанийцар аз.

Низи хьинари кходанзар аз уж кховчашде.

Хьалхарча шера тIанийца социалистически декхараш кхоачашде вIаштIехьдаьлар са. ХьалхагIа юртсовета цул тIехьагIа горсовета депутаталла хержар со. Цу гIулакхо чIоагIа дог гIоздаьккхар. ШоллагIча шера 17 етт белар сога.

Цул тIехьагIа цхьаккха шу дIададахийтанзар аз социалистически декхараш тIеххкхоачаш ца деш. 1962 шера дика хувцам хилар са вахар чухь. Парте кандидаталла дIанийцар со, хIанз КПСС член я со.

Безам ба са, дIададахача пятилетка тIеххьарча шерах кIеззига дуаца.

ПланагIа хIара Iаттагара 1950 килограмм шура яккха езаш яр, тIаккха тIанийца декхар дар — 2200 килограмм. Цу шера юккъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккха шура 3404 килограмм хилар. Цу шера март бетта боаккхаъ бара сога. Из цIаккха дицлургдац са вахаре. Вай деза Даьхен совгIат Ленина орден елар сона цу дийнахь.

Доккха баркал оал аз вай пачахьалкхенна. Укх пятилеткагIа нйс бетта а 17 Iаттагара яьккха шура 55590 килограмм хилар, планагIа 28470 килограмм йолча. ХIаьта юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара яьккхар 3269 килограмм хилар, планагIа 1885 килограмм йолча.

ЦIаккха дицлургдац сона тха совхозе массехк шера болх беш волча керттерча зоотехника Чергизов Беслана сона дояркай говзал караерзаеш даь новкъостал. Каст-каста воагIар из ферме вай Даьхен цIи хеза болча дояркай говзалах, опытах лаьца къамаьл де. Теркам тIабахийте ладувгIар бахa цо деча къамаьлга. ХIанз а дн дIадодац тха ферме из ца воагIаш. ЦхьоалагIча класса мастер животновод яха диплом еннай сона вай республика юртбоахама Министерства. Вай мехка цхьацаболча доярказа хIара Iаттагара йоаккха шура 5 эзар килограммага дIакхоачилга радиоца дувцаш а газета тIа деш а хов сона. Низи хьинари кходергдац аз хIара Iаттагара йоаккхаш йола шура 5 эзар килограммага дIакхоачас. Из гIулакх кхоачашде торонаш я тха ферме. Валхах лаьца дийцачул тIехьагIа, массехк дош ала безам ба са вахарах лаьца. Вип дезалхо ва са.

Цхьаккха хIама эшадаьдац сона Советски Iаьдала. Ираз долаш да тха вахар. Ази са дезалон доккха баркал оал дн тIехьагIа вай вахар тоадеш йолча Ленински партена.

КАРТОЕВА Аня,
«Ингушский» совхоза цхьоалагIча отделене Ленина орден лелаеш йола доярка.

ТХА IАЖИЙ БЕШАМАШ

Октябра цIей сийна яьржача яхье хьинаре дакъа лоац тха бригада коллективо. Цу яхье котало яккха тхо кийчлу дукха ха я.

Хала декхар дар тха сом лелаберашта укх шера хьалхашка лаьттар. ДIайхача доагача аьхки хIара сомий га кIалхарйоаккхаш, цунна Iунал деш дIаккхихьар оаха дIайха денош, бийсаш. Гаьнашта молхаш тохаш, хий дехкаш къахьегарах цу юкъа белгалбаьнна кхалнак бицлац. Уж ба дуккхача шерашка деиз тха бригаде болх беш хьабоагIа хьинар дола истий, шоай болх дег тIара безаш бола ахархой Шипулина Ида Александровна, Коваленко Татьяна Алексеевна, Бочарова Нина Феоктистовна, кхыбараш.

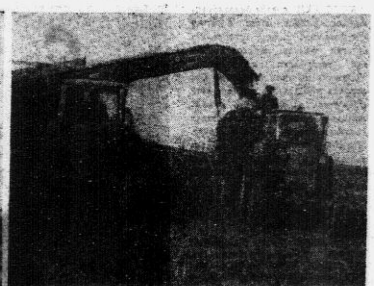
ХIанз шоаш кхебаь хьувкъам сихха чуэца гIерташ хьалха санна овсаре къахьегаш ба уж. Ди дIададахийтац пар нормах боагIачул дуккха тIех Iажаш ца боахаш. (Белгалде деза: тха бригала духхьал Iажаш кхебеш специализированни лоархIаш хилар). Цхьацца тонн а кхы совгIа а сом чуэц царех хIаране.

Планага диллача тха бригада из дуккха тIеххкхоачашъергья. Iажаш чуийца баьннабеце а из ала йиш йолаш да тхо. Хьажал, укх шера планагIа тха дIабала безараш 350 тонн Iажаш ба. ХIаьта оаха тIанийцача социалистически декхарех бала боагIараш — 450 тонн ба. Оаха хIанзлехьа а дIабеннараш 650 тонн сом ба. ХIаьта кIанзчул тIехьагIа бIаь тонн кхы а лургба.

Мелъялийтац хьатIадоагIача шера еш йола кийчо а.

Я. ТИЩЕНКО,
Сунжерча «Ассинский» совхоза № 10 йолча бригада бригадир.

ТАХАН КХАШКА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Селхан Iуйранна дар из. «Шалинский» совхоза директора кабинете гулбелар боахама специалисташ. Ийс бетта балха итогашка хьежача хьалхара моттигаш хьан яьккхай хьожаш бар уж.

— Дит шера вIаштта план кхоачаш ца еш, пачхьалкхенна зе деш хьаенай вай совхоз, — аьлар совхоза директора Абубакаров Якъуба. —Укх шера хьалхарча 9 бетта итогаша хьахьокх из гIулакх хувцаденнилга. План кхоачашъявчул тIехьагIа вай торо я кхы а 100 эзар сом пайда луш юртбоахама шу чакхдаккха. Хоза хеташ ладувгI цун къамаьлага совхоза керттерча агронома Панков Федор Петровича, инженера Зельбуханов Шулие, № 2 йолча отделене тракторни бригада бригадира Шамилев Султана, партбюро секретара Шахгиреев Асланбека, кхычар. Къамаьл де дош дех нов. Шахгиреева.

— КПСС XXIV съезда решенеша дог айдаьча вай совхоза къахьегамхоша цIаккха а ца хиннача тайпара толамаш даьхад укх шера, — йоах цо. Уж толамаш дахара бахьанаш хIара сага шийдекхараш довзилгеи социалистически яхь шерра йоржаьлгеи да. «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхалга дIахо я тоадараха» бола КПСС Централзни Комитета соцам чIоагIа къоабалдбаь тIанийцар боахама къахьегамхоша. Яхье котбаьннарий цIераш яха безам ба еа.

Парткома секретара цIераш йоах механизатора Къахьегама Щеча Байракха орден еннача Абдулаев ЯрагIе, трактористий Шахбиев Сурхой, Разуев Николая, Ахмадов Махьмуда, хьаккхий ферма бригадира Рогожина Кларай, дикагIа болча бежаIуй Маалигов ЯрагIе, Пинтаев Салмана.

Укх шера хаоттам во хиннабале а хIара гектара тIара 27 центнер хьажкIаш яха вIаштIехьлаьлар Абдулаев ЯрагIе звеной, хIаьта силоса лаьрхIа шоллагIа уж дIайийнача кхай тIара хIара гектара тIара по йоах 200 центнер гаргга.

ЯрагIел дукха тIехьавусаш бац механизатор Шахбиев Сурхо а. Ший тракторана эгара болх сихагIа болча ро йиш я из.

Кабинете хиннараша цхьа барт болаш соцам бир контора Щие байракх Абдулаев ЯрагIе, Рогожина Кларай, Маалигов ЯрагIе сийна урагIа яхийта. Совхоза кхашка хилар тхо цар балхага хьожаш. Партийни организаце секретара Шахгиреев Асланбека вовзийтар тхона шоай толашагIа вола механизатор Абдулаев ЯрагIи. Дерригa балхаш цхьатарра ду совхозе.

— КПСС XXIV съезда решенеш а. укх шера хьалхашка латта декхараш а кхоачашдара низ кхобергбац оаха, — йоах 300 гектара тIара гурахь дув ялаташи бIаь гектар гидуаргаши чуийцача Межидов Хьасанбека.

Х. ГАЛАЕВ.

СУРТАШ ТIА: толашагIа вола механизатор Я. Абдулаев. ЯрагIе агрегат силоса лаьрхIа хьажкIаш хьокхаш я (лакхехьа). Гурахь дув ялат групповой методаца дIадувш я Ш. Баймурзаева, Х. Сельмурзаева, Н. Разуваева агрегаташ.

И. Плиева суртaш.

ПАРТЕ ТЕШАМЕ ГIОНЧИЙ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

«Ленинан цекъ» яхача газета журналисташа. Ленински къамаи доттагIленах, яьржача социалистически яхьа гIулакхех, ленински теоретически тIехьаленах дукха материалаш арайийнай. Дукха язду газето республика кхалнаха юкъе беча балхах, къахьегама овсарле лакхъярах, производстве хьалха латтарех.

«Сердало» газета творчески гавета лехамаш дувзаденна дар В. И. Ленина 100 шу дизаран КПСС XXIV съездан накъадахара кийчо ярца. Газето араьхар лаьрххIа йола ленински номераш. Цар хьагойтар Советий Iаьдал латтача шерашка Нохч-ГIалгIайчене хинна сийлахь-доккхий хувцамаш. Дукха дика материалаш арайийлар «Съездагара съездага» яхача рубрикана кIал. Шерра язду газето социалистически яхьа хьакъехьа. ДIайоланьй пятилетка фотолетопись.

Газет дешарашта дукха езаеннай шоаттаден оагIонаш.

«Комсомольское племя» яхача газето масе оагIорахьара хьагойт республика комсомольцийн кагирхойн гIулакхаш. Ленински зачет чакхйоаккхача юкъа дукха керда формаш балха юкъейоалаьяй. ЧIоагIа теркам тIабахийтаб кагирхошта къахьегама кхетам балара.

Городскойн районийн газеташа дуккагIа язду къахьегамхошта коммунистически кхетам баларах, дикагIча опыта пропаганда ярах, коммунистически къахьегама боламах.

Шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхоачашду «Машиностроитель», «Химик», «За нефтяные кадры», «Швейник» яхача дукха тираж йолча газеташа.

Дукха творчески толамаш карагIдийннад радион телевиденеи болхлошта. «Съезда решенеш — вахаре!» яхача рубрикаех йолча передачаша дувц республика къахьегамхошта юкъе яьржача социалистически яхьа гIулакхех, технически прогресс бахьан лоаттабеча къовсамах, дикагIча опытах, коммунистий авангардни ролах.

Телехьежархошта дукха езаеннай «Тоале, са республика» яха телевизионни фестивалаш.

Радиос кийчъю «Ленински къаман доттагIленах латт вай низ» яха СССР вIашагIъелла 50 шу дизара хетаяь передачаш. Цига дакъа лоацаргда вошал долча лоалахой республикаша. 1972 шу долалуш республика къахьегамхошта шоллагIа телевизионни программа йолаялийта а лерхI.

Цхьабакъда кхоачамбоацараш а дукха да вай газетийи радион телевиденеи балха юкъе. КIоаргга, массе оагIорахьара хьагойтац журналисташа социалистически яхье баьннача республика къахьегамхой гIулакхаш. КIезига язду хIаране къаьст-къаьста тIанийцача декхарех.

Вай газетий оагIонаш тIа, хIаьта иштта телевиденеи радиои гIолла кIезига хул художественни очеркаш, публицистически статьяш, дика репортажаш, интервью. Цхьайола материалаш кIоарга, дикача меттаца язъяь хилац.

Уж кхоачамбоацараш цIендаь дIадаха леза. Шерра пайда эца беза юбилейни шера Iоаьяча опытах. Ленинниана юбилейни шу чакхдаларах йистейоалаш ян, хIана аьлча из Октябрьски революцеца хьайолаенна а я, хIаьта дайм вай газетий оагIонаш тIа хила езаш а я.

Уж деррига декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лаьцад республика журналистий Союза правлене. ЧIоагIа теркам тIабахийтаб журналистий профессиональни говзал лакхъяра. Соахк журналистика лардех дуккха лекцеш йийшар. Отчетни хана «Газетий оагIонаш тIеи телевиденеи радиои — тIема - патриотически тема» яхаш семинар хилар. Вай журналисташа дакъа лаьцар Москве, Ленинграде, Ростове, Краснодаре, Ульяновске, Уфе, иштта кхыча городашка а хиннача семинарашка. Иштта тайп-тайпарча семинарашкеи совещанешкеи отчетни хана вай республикера 34 саг хилар. Вай республика тайп-тайпарча районашка лекцеш ешаш хилар журналистий Централзни Щеи бригада. Цхьабакъда, журналистий говзал лакхъяр цу гIулакхах чакхдоалаш дац. Вай газеташка, радио, телевидене хIанз а тоъаш яц квалифицированни кадраш.

Уж чIоагIа эшаш я. Цу гIулакха геттара дика хургдар педагогически института, филологически факультета студентаех журналистикаца безам бараш харжа а хержа, царна журналистика лардех лекцеш ешаре, газеташка, радио, телевидене болх бергболаш уж кийчборе.

Отчетни юкъа журналистий Союза правлене В. И. Ленина 100 шу дизаран КПСС XXIV съезда сийнен хетаяь ши конкурс чакхъяьккхар.

Штате боацача авторий говзал лакхъяра дика новкъостал хилар сайрнйнарча марксизма-ленинизма университете журналистика отделени хьехлларах.

Республика журналистий правлене парте обкома пропагандан агитацеи отделаца цхьана журналисташта лаьрхIа республика кулгалхошца пресс - конференцеш яьй. Парте обкома политически просвещене Щенца цхьаца В. И. Ленина 100 шу дизара хетаяь фотовыставка вIашагIъелар.

Дикка болх баьб журналистий Союз дегIайоалаяра а.

Цхьабакъда, журналистий Союза правлене балха юкъе дукха кхоачамбоацараш хиннад. КIезига баьб творчески болх, тIагIертта лийхаяц балха толашагIа йола методаши формаши. Пленех къамаьл даьраша дийцар, парте вай кепайоазонна хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеш нагагIдаьннарех а, хIаьта иштта журналистий Союза правлене балха юкъе нийсденнача кхоачамбоацарех а. Ленински юбилейни шера, КПСС XXIV съезда накъадолхаш, цун решенешта пропаганда еш даьчох дийцар «Грозненский рабочий» газета редактора **В. К. Балясникова.**

— ДукхагIа а, кIоаргагIа а яздe деза, аьлар цо, — социалистически яхьах, къахьегамхошта кхетам балара даькъерча коллектива лоархIамах, болхлой сийленах, моральнийи материальнийи стимулех, ленински къамаи доттагIленах. ЛоархIаме да керттерча дешашта теркам тIаберзабар. Вай газетий оагIонаш тIара цхьайола материалаш дувца оттадаь дош кIоарга тохкаш хилац. Белгалдаккха деза, цхьайолча моттигаш а газето яь критика нийса кхетаеш ца хилар. Из вIалла а мегаргдац.

ДIахо нов. Балясникова белгалдаьккхар журналистий Союза правлене творчески дешашта кIезига терко яь хилар. Эсала болх баьб секцеша. Лелара латт юкъ хьанцарча журналистски организацешкара болх а. Вай республикера журналисташ тайп-тайпарча семинарашка ихаб, цхьабакъда цига хиннар, шоашта дайзар цар вай журналисташка хьадувцаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхадац.

Республика журналисташ вIашагIбетталургболаш дола цIа къоастадара уйла е еза.

Нохч - ГIалгIайчен писателий цIерагIа съезда делегаташка дег чура доагIача дешашца моаршал хоатташ къамаьл дир писателий Союза правлене председатела **Р. С. Ахматовас.** Цо дийцар писателашта а журналисташта а хьалхашка латтача къоналча гIехьенна кхетам балара хьакъехьарча декхарех. ДIахо нов. Ахматовас белгалдаьккхар ерригача творчески организацеша вIаши айхха бувзам лоаттабе безаш хилар. Советски газеташтеи писателаштеи юкъера бувзам дика традици а хинна дIаэттаб. Дуккха писателаш газеташка гIолла хьахиннаб.

КIоаргга тахка, Iомае, гучаяха еза хIанзарча вахара проблемаш, чIоагIбе беза къахьегамхошнара бувзам. Даим дагакхаба деза вай балхаца партийности халкъали хулийтилга. Цхьа декхар да писателаша а журналисташа а кхоачашлер — коммунизм хьалъяра гIулакх дар. Берригa низ, хьаькъал, говзал дIалургья вай цу гIулакха.

«Сердало» газета редактора заместитела **А. А. Мякиева** дийцар КПСС XXIV-ча съезда решенешта пропаганда еш газето яздеча керттерча темаех. Газето дIайолаяьй керда рубрикаш, белгалдаьхад керттера лостамаш. ДIахо нов. Мякиева белгалдаьккхар журналистий Союза правлене республика вахара проблемаш журналисташта хьалхашка уттйяра кIезига къахьийга хилар. ДукхагIа терко е еза творчески дешай. Пайда ийбаьбац вIашагIкхийтта тематически летучка санна йолча формаех. Терко яьяц художественни произведенеш язъеш болча журналисташа уж кепатеха арайоахаргйола гIулакх вIаштIехьдаккхара. ЧIоагIа пайдане да, доклада тIа аьннача тайпара, педагогически институт филологически факультета студенташта журналистика лардаш IомаергйолаШ гIулакх вIаштIехьдоаккхилга. Махулла сихагIа де деза из.

Телевиденеи радиои комитета председатела заместитела **Х. М. Магомадова** ше къамаьл деш керттера теркам тIабахийтар балха юкъекхувлача кердачоа, КПСС XXIV съезда решенешта пропаганда еш дечоа. ДIахо нов. Магомадова белгалдаьккхар, вай яздечох хьахулар лакхде дезилга. Моттигаш нийслу цкъа дIадоладаь гIулакх боккъонца дIачакх ца доаккхаш. ДикагIа довза, Iомаде деза къахьегамхой хьашташ.

«Химик» яхача дукха тираж йолча тха газета оагIонаш тIа, — аьлар цу газета редактора **Н. А. Лыковас,** — даим хул химикаша йоаржаяьча социалистически яхье хьахула кердадар, политинформаторий, агитаторий опыт. КПСС XXIV съезда решенеш мишта кхоачашъю дувц производстве хьалха латтараша. Авторски актива лаьрхIа вIашагIъехк семинараш.

Дукха тираж йолча газеташта дуккагIа гIо делга дийхар нов. Лыковас.

Нохч - ГIалгIай книжни издательства керттерча редактора **В. И. Дыхаева** дийцар езача юбилеяшта хетадаь арахийцача книжкаех, издательства дIахо йолча планех. Газеташа, — аьлар цо, — геттара кIезига язду арадувлача кердача книжкаех, кIезига я очеркаш, публицистически статьяш. Журналисташа айхха бувзам лоаттабац издательстваца. Нов. Дыхаева чIоагIа критика йир журналистий Союза правлене балха. ДIахо йолача хана болх цIенхаштта тоабе безилга белгалдаьккхар цо.

Республика культура министра **В. А. Татаева** искусстваи культураи болхлой цIерагIа дIайха моаршал хаьттар съезда делегаташка. Цо аьлар искусстваи культураи болхлоштеи журналисташтеи юкъера бувзам чIоагIбе беза. Чакхдаха деза творчески вIашагIкхетараш. ДукхагIа язде деза искусстваи культураи учреждений балхах.

Радиокомитета корреспондента **Л. Д. Лазебие** ший къамаьл хетадир газеташтеи радиоси телевидененеи юкъерча творчески бувзамех. Уж дIахо чIоагIде деза, цу даькъе мехка Iоаьяча опытах шерра пайда а эцаш. Книжни издательстве гIолла кепаетта еза журналисташа язъяь очеркаш. ДикагIа вIаштIехьдаккха деза болхлойи юртийи корреспондентий говзал лакхъяр.

Республика журналистий съезде дакъа а лаьцар, къамаьл а дир СССР журналистий Союза правлене викала **В. П. Пархитькос.**

Съезда болх чакхбоалаш къамаьл дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома секретара **Х. Х. Бокова.**

Доазол дехьара

Л. И. БРЕЖНЕВА ВИЗИТАХ ЙОЛА ФКП ПОЛИТБЮРО ЗАЯВЛЕНИ

Париж, 7 октябрь. (ТАСС). «Французски коммунистически парте боккхача лоархIаме событи хиларах тарра лаькъала юш КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте а латташ хургйолча советски правительственни делегаце Франце ергйола визит», — йоах «Юманите» яхача газето тахан араяьккхача Французски коммунистически парте Политбюро заявлене тIа.

Капиталистически эксплуатаце империалистически низ - Iоткъам барен системана юкъ эккхийта эгара хьалхара социалистически мохк ба Советски Союз, йоах заявлене тIа. Заявлене тIа белгалдоаккх Советски Iаьдал латтача шерашка СССР-е хиннa хувцамаш Iалаьмате доккхий хилар, хIаьта иштта гитлеризм йохаеча юкъе советски наха лаьца дакъа керттера а да.

Французски коммунисташа доккхал ду хIанзарча алами прогресс геттара чIоагIа хьаллоацаш мохк болча шоай новкъостий геттара боккха лоархIам болаш хиларах. ЧIоаггIа дIакъаьла юш Л. И. Брежнева Франце-хургйола визит, йоах заявлене тIа.

Тайп-тайпара социально-экономически системаш йолча мехкаша Францей Советски Союзой, белгалдоакх ФКП Политбюрос, шоашта юкъера гIулакхаш дегIадоладе йиш я хьашташ шерра тарлуш хилара лорда тIа. Цхьаккха конфликт дуней тIа цхьанахьа а дуxьал оттаяц вай мехкаша. Уж шаьккхе а моти Европе коллективни кхерамзлен система хьайр хьаштдолаш ба. Дуней халкъашта юкъера хьал дукха ха йоацаш дегIадаро, Малхбузен Берлина хьакъехьа йиъ оагIорахьара соглашене яро, Л. И. Брежнева В. Брандтаца переговораш яро хIахьокх из.

Л. И. Брежнева визито йиш хилийта еза вай мехкашта юкъе хIанзехьа а экономически, технически, Iилма, культура доакъошка долаш доля вIаши леладу пайдане гIулакхаш шерде, яхаш белгалдоах Политбюрос. Европера а дуней тIара а машари кхерамзлен чIоагIъяр духьа Францеи Советски Союзаи юкъера вIаши леладу политически гIулакхаш дегIадоаладеш французски правительства керда гIа баккхара дог доах французски халкъо.

Французски коммунистически парте къахьегамхой тIахьех къаман хьаштий, халкъашта юкъе машари доттагIали хилар лоии бола кхал а маIа а французаш Л. И. Брежнева безаме тIаьцара.

АНТИСОВЕСТКИ КАМПАНИ ХАРЦЪЯР

БАГДАД, 7 октябрь. (ТАСС). Истерически антисоветски кампани йоаржаяр бахьан долаш английски Iаьдал хьрцду «Ат-Талиа» яхачо газето. Цу кампанега гIолла, йоах газето, Лондон гIерт Iарбий дуней мехкашка леладу ший подрывни гIулакхаш дуней общественностана къайладахьа. «Берригa а ши бутт мара бай Англес Ирака правительствана духьалара заговор вIаштIйоллийта, яхаш язду «Ат-Талиас».—Цу заговора юкъе бар шоаш дипломаташ ба яхаш лийнна английски шпионашь. УстагIа санна кIаьда я моттийта форма Англе лелайой а, цо Гаргарча Малхбоале ю заговораш йовза дукха итташ шераш да».

БЕЙРУТ, 7 октябрь. (ТАСС). «Консерваторий парте увттаю шийла тIом юхахьоабара планаш», — иштта керте а яздаь «Аш-Шааб» яхача ливански газето араяьккхай Англера антисоветски кампани гучайоаккхаш йола статья. Газето белгалдоакх Советски Союзаца ший долча моастагIалца йовзаш йолча консервативни парте тайп-тайпара провокацеш лелаеш хилар, шийла тIом юхахьоабе дага а йолаш.

БОНН, 7 октябрь. (ТАСС). Кхерамзлен дешай хьакъехьара Европа юкъара совещани гульяра еш йолча кийчонна духьал леладу «тIожа гIулакх» лерхI Англерча кампанех Малхбузен Германерча «Ди тат» яхача газето. «ХIанз Англе хулаш латтар духхьал англо-советски отношенешта зе даь Iеш доаца гIулакхаш да, — яхаш язду газето.—Уж федеральни канцлера Брандтан Франце президента Помпидунеи гадоахарг духьал даьха да. Хоьш ма дий, шинна политически деятела хетачох, Малхбузен Берлина хьакъехьара йиъ оагIорахьара соглашени яьчул тIехьагIа кхерамзлен проблемаш хьакъехьа совещани кийчъяра цхьаккха а новкъа хIама доацилга. Ший бахьан доацаш дац Брандт Советски Союзе а хиннача цIавенaчул тIехьагIа английски консерватораша шоай кампани йолаяр.

ЦIЕНЪЯЬ ЙОХКАШ Я

Англе национализаци яьча болат лоаладеча промышленноста къахьегамхой цу отрасле дикагIа пайда тIабоагIа предприятеш частни нахага йохка лаьрхIача правительстваца хален цийсхо йоацеи къовсам лоаттабеш ба.

Болат массаза а британски экономикана керттера хиннад. 1948 шера Этле лейбористски правительства, геттара реклама а яь кхайкадеш, промышленноста цу отраслена национализаци а яь, вIашагIъеллар Британски болат лоаладара корпораци (БСК). 1953 шера консерватораша йохайир национализаци, хIаьта 1964 шера Гарольд Вильсона лейбористски правительства юха а пачхьалкхен доалахье е лаьрхIар цунах. Лейбористаша шоай решени кхоачашйора заводий даьшта (цар яххар дара) компромиссаш яра чотах. Оцдо хьал дола делицаш доккхийча гIулакхаш тIа хьежабора, хьалха металлургически предприятеш доалахьа хиннача дезалех болча нахага директорски посташ дIателяр, вешта аьлча, доллача хIаман доал царга дутар. Цул совгIа предприятеш шоай доалахьа хинначарна лаьрхIа варгвоаца компенсацаш телар, национализаци яьча промышленностах, мадоаттIара аьлча, фоартах элла беза кхера хилар.

ХIанз частни компанеш доалдер Англе болат хьадара иттлагIча дакъа мара дац. Бакъда, рынкашка реализаци еча продукце кхоалагIа дакъа цар бе доали. ДIадахача шера болато массехк миллион стерлинг пайда бир царна. Консерваторий планаша дегаоидало яь монополисташ корзагIбаьнна спискаш увттаю пайда беча предприятей, нагахь санна уж йохка езача гIулакх дIакхоаче а, яхаш.

ТIеххьарча хана, лорда Мелчетта доал деча БСК кулгалхойна кийчъяьй промышленноста из лоархIаме дакъа дегIадоаладара маьха йола дукха планаш. ХIанзле а юхаьккхай пхи проект, корпорацена финансови новкъостал де правительства безам ца хилар бахьан долаш. Хита кабинета лоархIаш дац из дIахо ца йолош йитара йоакхо елга. Кхыметтел укх шера аьхки парламенте шин дагара доацаш дIахьйр болат лоаладу дикагIйола предприятеш частни команеша дIа а нийца пайда бе аьттув болаша кIезига пайда бешъяраш мара корпораце доалахьа юсаргйоацаш хилара. Йохка лаьрхIа предприятеш 200 миллион фунтал совгIа мах ходабаь хила тарлуш я. ХIанзе а хьахьийнад аукциона хьалхе массехк йоккха завод дIакъоалдица. Из бахьан долаш эзараш бола болхлой - болат лоаладераш бисаб бе болх боацаш, къаьстта Шотландеи Англе къилбаседи районех.

ХIанзара консервативни правительство британски металлургически промышленность частни капитала бе кхачийта гIертар цхьаькха цхьа бахьан а да. «Общий рынка» боссий диктатага хьежжа торн Англе хьадеш доле болат «ялхнена» эшшача боарамга» «кхоачаде» дезаш ма дий. Нуб Европейски экономически общества чуяха гIертача Великобритане дIабала кийчбаь мах. Цу бахьдойчоа промышленноста министра мукIарал ца дойя а, хIаьта вета а, гучадоалаш да из вешта хилар.

«Гардиан» яхача газето кепатехача Британски болат лоаладеча корпораце эттача хьала анализо корзагIъяьккхай английски общественность. Гучадаьннад корпораце хьаду болат, цун капиталовложени, Англи «ялхнена» юкъеяхарца доазув оттадаь кIезиглургхилар. Цу тайппара, къаьгта хоьш да, Англех «Общий рынка» член хилча хургба аьнна хета аьттув а пайда а бахьан долаш хIазарча правительства беш бола тийша болх хьанна бу.

Беатрис ХАММЕРЛИНГ,
английски журналистка.

ШОАТТДЕН ОАГIУВ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КIАНТИЙ МОСКВЕ

ВАЙ ХЬАМСАРЧА парте XXIV съездо болх беча деношка вай Даьхен столица — Москва йIаьхий хилар кердача архитектурни гIирсаца — цирковой искусства Дворецаца. Из IалаЬмате йоккха цирковой комплекс шийна нийссаяр дуьнен практике кхы йоацаш я. Укхаза долла хIама теркалдаьд, тайп-тайпара цирковой номераш, представленеш, кхыметтел, хила тар ца лураш а тIехь кийчъяра мел эшар даьд. Керттердар кердача цирка Двореце хьажа ухараште мел эша аьттув бар, уж, зала чу 3,5 эзар саг хошаргва.

Советски цирк — мехка гIоръяьнна йовзача культура учреждениех цаI. Цудухьа ба цирка болх белгга сийлакь а бехктокхаме а. Москве Вернадски проспектерча цирка Двореце болх белга цу чоалханеча, халача искусства дикагIча мастерех тIехбарашка кхаьчар. Царех ба РСФСР халкъа артист Юрий Никулин, Николай Ольховиков, РСФСР заслуженни артистка Людмила Канагина, кхы дуккхабараш. Цига цирк хьадийллача денз гоьвзал гойташ ба «Нохч-ГIалгIайчен кIантий». Малаш-б уж вайнаьха викалаш!

Эггара хьалха группа кулгалхо — Тамерлан Нугзаров (Хабриев) — башха-дика организатор, таьлант йола артист, доллача хIамал дукхагIа ше хержа гIулакх деза саг. Цун вIаштIехьдаьннад из шийгара «лазар» рекордни трюкаш еш волча артиста Нугзаров Олега, Лазарев Бориса, Богатырев Бахьауддина, Гриценко Юрена, Мирмаксудов Мирзахида, Арсагов Бориса, «МаIача наьха» мара йоацача группе из йола дукха ха еце а, динбаьре а говр «хьовзора» а лакхара школа хьагойташ йолча Российски Федераце заслуженни артисткана Канагина Людмилайна дIадала.

Тамерлан ше «Нохч - ГIалгIайчен кIантий» яха группа вIашагIъеллар хинна а ца Iеш, дин баьре чоалхане цирковой трюкаш ю артист, режиссер, педагог ва. Цирка гастролеш йолча хана вайцига Грозне хинна цхьа хIама дагадоагIа сона (Нугзаров — Хабриев Тамерлан Советски Союза цирк мел долча городашка а иштта Париже а выступленеш еш хиннав).

АргIанара репетици йолча хена цхьан артисто мекъа, цунца сакъердам боацаш йора номераш. Цунах бIарг кхийтар педагога - артиста Нугзарова. Цо массехаза юхаоттаяйтар номераш, тIеххьара чоалхане трюк яйтар. Деррига гучадаьлар укхаза (сийсара той дездеча хана артисто кIезига менна хиннадар. Цо Iоаткъам баь хиннабар.

— Тха декъа закон да, — бегаш бу Тамерлана. ТIаккха цIенхаштта аьлар, — дисциплина, хиларца шийна ше тIахьожам лоаттабарца, ший дегIа ше доалдарца, дегI эза, кадай, хьинар долаш хиларца мара толам боаккхалургбац артистага.

Тамерлан ше иштта ва. Даим кердадар лохаш ва из. Цирковой артистий Нугзаровеи Тугановеи дика школа яьккхачул тIехьагIа цо кхетамца, творчески хьаю ший, кхычар йоаца колоритни программа. ТIеххьара яр хьаеш дукхача бетташка кердадар лохаш къахьега, уйла е, наб йоае йийзар. Иштта хьайир «Лоаман легенда».

«Лоаман легенда» цирка меттаца дувц дIаяхача хана Нохч-ГIалгIайчене хиннача хIамаех.

...Сийрда, къаьга костюмаш тIаювхаш болча баьреша коача говраш хохк Вернадске проспектерче цирка манеже гIолла. Уж ба Нугзаров Тамерлана кулгалдеш йолча Нохч-ГIалгIайчен дошцарча номера доакъашхой. Даггара хехка говраш йолххаше а говрабаьрей тамащ гойт цар.

Тамерлан ше цхьаккха хIама аьа ца лоацаш хехка йодача говра тIа туллача нувра тIа пхорагIа а вижа мух санна лел цирка арене.

Цхьа трюк бокъонца рекордни я, хIанзалца цхьаннега а ца юенна тайпа: цхьа баьри хехка йодача говра кIал хьалтIалатт, вожшиъ хьелаьца хIама а йоацаш говра тIа уралатт.

Артистий репертуаре я из тайпа кхы йоаца уникальни трюк. Говра кIал воаллар говр хехка йоддаше кхоссавеле чакхъэккх чуерзаяь шалташ ягIача гIозарах.

Дега тоам беш я Нохч-ГIалгIай говра-баьреша массехк артисто дакъа а лоацаш еш йола групповой упражненеш. Цу гIулакхо геттара хозъю, дуккхача хана а дагалаттаргйолаш ю номераш.

Говращцарча чоалханерча жанре толамаш доах РСФСР заслуженни артистка Канагина Людмилас. Представленеш йолаеннача хана цирка тхов бухьа кIал трапеце тIа гу из хьажа баьхкараште. Цо цига хьагойт фегарча гимнастика лакхара говзал. Массе оагIорахьара дика кийчъенна артистка говращцарча искусстве а маIача нахал эсалагIа яц. Цу говра-баьрей группа юкъе Л. Канагина хьаккхашта ягIа говра тIа.

Нохч-ГIалгIай кIанташа уттаю номераш дика хилар хала трюкаш хала, уж еча хана говраш тIа багIилга дика, темперамент, оригинальность йолаш хиларца хинна Iац. Манежа къаьгга художественни образ хьаечун актерски говзал хила еза. Говрий цирк дика довзаш волча Т. Нугзарова вIаштIехьдаьннад говр хьовзаяра искусство композице поэтични формаца номер вIашагIйолла.

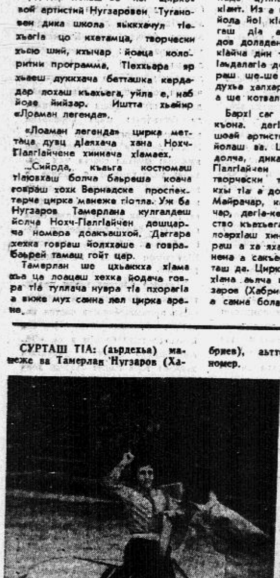
РСФСР заслуженни артистаца И. Куриловцеи художникаца Р. Вейсенбергацеи цхьана къа а хьегаш хьаьй «Лоаман легенда» яха ший тайпара говрий аттракцион. Номер дика хилар фуд аьлча, из да массанена йовзаш йолча нормагIа канонически трюкаш еча говр хьовзора схема тIара уж боалар. Из керда гIулакх лохаш къаман эпосага хьажа бийзар. Вайнаьха, лоаман кхыча къамий санна, шоай ший тайпара Iаьдалаш хиннад. Сюжета ларде лаьцад вIаши дезаденна йоIи зIамига саги. Царна юкъа отт из йоI езаенна цхьаькха зIамига саг. Цу хачарча IаьдаларгIа йоIа къыар везе а зIамигача сага бокъо хиннай йоIа совгIат дала. Укхаза иштта нийслу, шоашта езаш йолча йоIа тIагIолла къовсам боакхк шинне а, доттагIаша а тIехь дакъа леца йиш йолаш. Цига моллагIа а котъяьннача оагIонна йоI кхоач, хIаьта цу тIа гIолла хинна моастагIал дIадоал. Цу уйлано бIарг тIаоттабу цу заман романтически денала, хьадер массане цхьан деш хилара, сийрдача костюмашта. Цунца цхьана бокхача лоархIаме да трюкаш аттракциона сюжет дегIайоалаю кечал мара ца хилар.

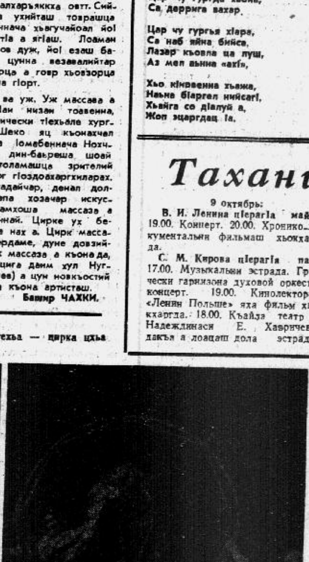
«Лоаман легенда» чулоацам чоалхане бац. ЙоI (цун роль ловзаю Л. Канагинас) йодае, низагIа кхычунга маьре яхийта гIерт. Бакъда цунна везаш ва тешаме кIант. Из а цун новкъостий а езаш йола йоI кIалхаръяккха оатт. Сийгаш дIа а ухийташ товрашца дов доладеннача хьагучайоал йоI кIайча дин тIа а ягIаш. Лоаман IаьдалагIа дов дуж, йоI езаш бараш ше-ше цунна везавалийтар духьа халхарца а говр хьовзорца а ше котвала гIорт.

БархI саг ва уж. Уж массава а къона, дегIаи низаи тоавенна, шоай артистически тIехьале хургйолаш ва. Шеко яц къонахчел долча, дика Iомабеннача Нохч-ГIалгIайчен дин-баьреша шоай творчески толамашца зрителий кхы тIа а дог гIоздоахаргхиларах. Майрачар, кадайчар, денал долчар, дегIа-кепа хозачар искусство къахьегамхоша массаза а лоархIаш хиннай. Цирке ух бераш а ха яха нах а. Цирк массанена а сакъердаме, дуне довзийташ да. Цирк массаза а къона да, хIана аьлча цига даим хул Нугзаров (Хабриев) а цун новкъостий а санна бола къона артисташ.

Башир ЧАХКИ.

СУРТАШ ТIА: (аьрдехьа) манеже ва Тамерлан Нугзаров (Хабриев), аьттехьа — цирка цхьа номер.

КПСС XXIV съезде белгалдаькха ма хиллара, юрта боахама къахьегамхой вахара хетадаь искусства балхаш хьакхоллаш ба вай республика художникаш. Художник Степан Маркович Сухоруков хIанз яздаь воалаш латт Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза хьалха латтача къахьегамхошта хетадаь сурт. Маьлхо, михо, атта боацача къахьегамо, цу дерриганех хулаш болча салоIамо къахьегамхой йовхьаш тIа йита лар къаьгга хьахьокх сурто. Сурта тIарча хIара персонажа вахар диза да хIама кхоллача къахьегамах.

Художника С. М. Сухорукова керттера тема я къахьегама саг, цун вахар. ХIанз дилла воалаш латт из промышленносте хьалха латтарий сурт а.

СУРТА ТIА: С. М. Сухоруков дилла воалаш латта Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза хьалха латтарий сурт.

И. ПЛИЕВА сурт.

БАЬЧА БАЛХА ИТОГАШ

Укх деношка Нохч - ГIалгIай пачтахьалкхен педагогически института Iилман Совета заседани хилар. «1970—71 дешара шера институто республика школашца бувзам лоаттабара балха итогаш» яхача темах доклад йир педагогикен психологен кафедра заведующе В. М. Жукова.

Массехк шу да институте шера йола кийчон отделене курсаш хьайийлла. Цига лакхерча дешара заведенешка деша оттта кагирхой кийчбу. «1970—71 дешара шера кийчон отделене балха итогаш» яхаш яр цу отделене заведующе Х. А. Гакаева яь доклад.

Цул тIехьагIа боккхагIболча Iилман болхлоша В. С. Евликова, Н. В. Потоковас шоаш баьча балха отчеташ йир.

Х. АРШМАТОВ.

АЛБАКОВ Джабраил.

ВIОВНАШ

Лакхача лоамчу, аьрзий мехка,
Бовхьаш сигалах гIортадаь,
ВIовнаш латт шоай бIенаш
Аьрзеш лелача яь.

ВIовнаш латт — маьттаза тешаш,
Са даьй заман, гIулакхий,
ВIовний пенаш тIара деш аз,
Лоамарой довргдоаца сий.

Цар къонахчал, хьинар, денал,
Вахарцара безам, низ.
Из йоах сога хIара пено:
Хьоцарийла лийчаб из.

Кура, бирса латт уж вIовнаш,
Беш са дега боккха тоам,
Цар чур даьд моастагIчоа
                    довнаш,
Бекабеш шоай наьна лоам.

Цар чу лаьттад хийла ловзар,
Мехка цIейна хетадаь,
Тахан дуненна даьй говзал,
Ювцаш латт уж, даьша яь.

Тахан вужаргвар со венна,
«Ах ца оалаш, пахьта чу.
Нагахь даьша дегIар санна.
ДогIалоре сайна чурт.

ХЬЕ СО ВОЛЧА ВЕЧА

Хье со волча веча,
ЦIагIа со ца нийслой,
Сога фу хьал да ха,
Безам хуле хьай,

Чу ца воагIаш ма гIо,
Да-нана ма дий са,
Наьна юхь тIар ховрга
Хьона согар хьал,

Нагахьа санна наьна
Юхь хобораш Iайна,
БIарагаш чу а лийга,
Хуле баха бос,

ДоттагI, Iа со хьайна,
Воча хьале вайнарг,
ЛархIалахь: цун санна,
Са а бахаб бос.

Со го везац хьона,
Дезац, са дош хаза,
Наьна бIаргашка, хьо,
Хьоже кIирвенна,

Цар чур бIаргагургда,
Са дегIацар лазар,
Цар чу гургда хьона,
Са деррига вахар.

Цар чу гургъя хIара,
Са наб яйна бийса,
Лазар къовла ца луш,
Аз мел аьна «ахI»,

Хьо кIирвенна хьажа,
Наьна бIаргел нийсагI,
Хьайга со дIалуй а,
Жоп эцаргдац Iа.

ДАЬХЕ—СА СА, СА СИЙ!

РЕЦЕНЗИ

ХIАРА керда книжка хьаделлаш, ше керда дуне хьаделлаш санна хет дешаш волчунна. Из дуне доккха хилар лов цунна. Цу дуненах пайда эца уйла йолаш хул из. Яздархочун керттера лекхар да дешаш волчо сатувсар, цунна дезар кхоачашлар, цо шийгара дIа мел лехар дIадалар. ДIа ца лой, кхоачаш ца лой, кхы дIахо йодача хана цу яздархочун книжка бе долларгдац дешаш волчо.

«Даьй ловца» яхача Плиев Амира кердача сборнико дукха салоIаме, сакъердаме, пайдане хIама лургда поэзи езараште.

Хьажал ма низ болаш да е мугIараш:

Даьхе — са са, са сий!
Йиш яц са хьох вала/
Са пхьаьнашка хьел хьа цIий,
Дег чу боаг хьа ала.

Ер я аьнна кхы чоалхане образ яц цу мугIараштa юкъе, саг цецвоаккхаргволаш бола дешай зуьвам бац. ХIаьта а, уж мугIараш дег чу дувш, шоаш дег тIара доагIаш доландаь, дег чу хьахинна доландаь.

ДIайха дешаш корадаьд поэта Ленина образ ювца а.

Ленин — гIоза вай садахар.
Ленин — дега гарт.

Даьхе, Ленин, Парти... Цхьан гаьна овлаш санна, вIашагIъювзаенна я уж кхо тема. Уж кхоъ тема боча лелаю гIалгIай поэзе. ХIана аьлча, эггара хьалхара гIалгIай стих каьхата тIа йижийтар Ленин воландаь. Октябро деннадаь гIалгIашта кепайоазув, сийрда вахар. Плиев Амира а шийна могтача бесса дIахо хьу боккхагIа болча поэтий традици.

Даьхенцарча безамо яздайтад поэтага е дешаш:

Са хьинар, са денал хургда
наха доагаш,

Со чакхваргва нийсдеш
вахара кIоагаш.

Уйлаш, уйлаш... ХIара поэта ший тайпара я уж. Доккха ираз да поэта уж уйлаш оалхазараш а хинна гIовтте. Бакъда, уж гIовттарг-м яц поэто царна ший са дIадаллалца. «Атта» язде Iема поэт ше бехке ва ший стихаш наха езалуш ца хилара. Цу хIамах поэт кхераш хуле, цун стихаша сом лургба. Цу хIамах кхераш волчох тара ва Плиев Амир. Цо йоах ший стихашка: «Ше шортта сом ца белча гаьно бежке е дагIац беркате гуйре».

Са ниъ ба бIаьшаренашка нах
яха,

Поэзен хала никъ...

Цу дешаша уйла яйт. Поэт духхьал таханарча денна хьалхашка бехктокхаме хинна Iац. селханара ди а кхоанара ди а латт поэта «белаж тIа».

Хьаст санна цIена мел дар наха бIаргадойта, довзийта, дуккадезийта гIерт поэт.

Цу хьаста тара хилийта гIерт Амир ший стихаш. Цунна цкъаза дика карагIдоал пейзажни стихаш язъе. Плиев Амира хьалхара сборник дийшача хана денз дага латт цона стихотворени «Тамашен я ахкан бийса...» Кердача сборника тIа а кIезига дац пейзажни «аьттонаш».

Бакъда, вай рецензи йизза хургьяц, духхьал цхьа толамаш мара ца дувце. Сборника тIа дукха да кхоачамбоацараш. Йоккха моттиг дIалоац сихо язъьяча образ, уйла вIаштIехьъяккхара тоъал болх ца баьча стихаша.

Цкъаза поэто рифма яр бахьан долаш мотт йирчабоакхк. «Юртага» яхача стихотворене тIа иштта йоах поэта:

«Хьо ба са бIы, со хьа лаьча,
ВаIала раьза ва со Iа яьча...

Мотт нийсса дIалебеш хилча «ваIала», «яьча» яха ши дош вIаши юкхе латта дезаш да: «Раьза ва со Iа яьча ваIала». Уж ши дош вIаши къоастадаро толхабаьб мугI. Ала дезаш да Плиев Амира дуккхадезаш долга цу тайпара «дешаш вIашагIдахар». Укх тIеххьарча хана гIалгIай поэзе чу «моде» доагIаш латт из кхоачамбоацар. Цун бахьан да къаьгга рифма е гIертар. Ала дац, къаьгга рифма хоза я. Бакъда, из рифма е еза, дешаш дIа-хьай ца а кхувсаш, мотт чоал ца а боахаш. «Даьхенга» яхача стихотворене тIа дайх лаьна мугIараш да:

«Цар дог доал са кер чу,
Боаг цар ала дег чу».

«Дог кер чу» доаллаш хилац, наькха чу доалл из. Иштта «ахка чу легаш» а хилац, «ахка ухаш» мара. «босешка го боахаш» хилац дола хий.

Духхьал рифма бахьан язбаьб е ши мугI.

«Со да кIормац, хьо ба кIерам,
Хьох со валар бац-кха кхерам»
ХIанззалца-м кIерамах кхера

дезаш хиннад кIормацаш, кIерамо доагалеш хиннад. Iан юкъе саго ца деллаш дола кор а хьаделлийт рифмас.

Лоа улл, кIай доа, мух хьекх
шийла,

ЭгIазне хьув морхий Iуя.
Маьлхара латт, кор хьадийла,
Нана, уйлаш гаьна ювл.

Кхы боалабергбац вай рифмас байта «бегаш». Уж дукха ба. Берриге теркам рифмана тIабахийта йиш яц поэто. Керттера яр уйла хила еза. Рифма уйлана гIулакх деш хила еза.

Уйла... Из ба стихотворене деррига дозал тIалатташ бола бIоагIа. Цу бIоагIанна меттел моллагIа цIагарг хьалдогIе, стихотворени харц. Иштта хьарцай из хIанз а.

БIаьстан догIа саьргаш санна,
Лаьттан хьогал йоаеш делх.
Йоккхий топаш етташ санна,
Ди къувкъалеш, сердал делх.
Тайжа ена, малайк санна,
Эттар хьо са кора кIал.
Ди а летташ, сигал санна
ДуIа хьайра наькха кIал.

Шортта тохкаргба вай е бархI мугI. Хьалхара образ шийна тIалатта лекхар кхоачашдеш яц. Саьргаша лаьттан хьогал йоаергъяц. Укхаза иштта нийслу.

ШоллагIа образ: ди къувкъар йоккхача топий татаца тарадерзадеш да. Из образ «модж» яьнна образ я. Керда поэтически дош хозийташ яц. Цул совгIа Iилмана тIехьаюсаш а я. Йоккхача топий татаца вай даьша тарадерзадеш хиннад ди къувкъар. ХIаьта, вай ханарча водородни бомбашца тарадерзаде деза тургла-кх из?.

Стихотворени техка яьнняц. Из къувкъаш дола ди а диндаь, из сегаш бола тIоа а бицбаь, «тайжа» болар деш, малайк санна, йоI йоагIа кора кIала. Бакъда, поэто хьахьокха сурт дац тайжа болар де безам боагIаргболаш — боккъонца дола дуIа да гонахьа кхеххар.

Хьаэцаргья вай тIеххьара образ: езар бIарганйча наькха кIала дуIа хьайра яхар. Укх образа юкъе поэзи яц, физиологи мара. Малав хоза йоI бIаргаяйча дог ца тохалур? Стихотворени техка яьлар. Цешаш бараш ваьза хургба аьнна хет сона, аз укх стихотворене чу «поэзе бийса яьккхаяц» оале..

Сендухьа язъю стихаш? Стихаш язъю нахага цхьа керда хIама алар духьа, наькха дог тохадалийтар духьа, бIаргаш сомадалийтар духьа. Из лекхар стихотворене кхоачаш ца дой, дIайоае мара езац из. ХIаьта а, вета а наькха дегашка дIаьхоачаргьяц из.

Дукха да гIалгIай поэзе чу «сигалара лувцаш» каьхата тIа дийхка мугIараш, дог ца лазаш, уйла ца йоагаш яздаь мугIараш. Цу мо долча мугIараша новкъостал дац коммунистически кхетам болаш советски саг кхевара. Вахар зуваш, уйлашца вага лекхарийла ва хIара поэт.

Говзал йоккхагIа ме хул, дукхагIа хьадех поэтагара. Цудухьа стихашта дIайла еза ерргига дега йIовхал, хьацар Iоухийташ къаьхьега деза цар тIа. ТIаккха мара гучаргъяц поэта ерргита хозал, беррита низ.

Г. ГАГИЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан моохаш а йолаш, юкъ юкъе догIа, тIаьда лоа а делхаш, боарамагIа къилбаседера - малхбузера мух а хьекхаш, Iуйрийна сих а луш, фецара температура республике гIолла 3—8 градуси Грозне 4—6 градуси йIовхал а йолаш, хIаьта лоамарча даьгIенашка 0 гарга а йолаш ха отта мег. 10 октябре денз 13 октябре кхаччалца йолча хана хувцалуш моохаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, хувцалуш, мела, боарамагIа мух а хьекхаш, фецара температура бийсан 1 градус шелалгара 4 градус йIовхалга а кхоачаш, дийнахь делкъа ха хиллалца 2—7 градуси делкъел тIехьагIа 5—10 градуси йIовхал а йолаш ха отта тарлу.

Метеостанци.

Тахани кхоанеи хургда

9 октябрь:

В. И. Ленина цIерагIа майда. 19.00. Концерт. 20.00. Хронико-документальни фильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 17.00. Музыкальни эстрада. Грозненски гарнизона духовой оркестра концерт. 19.00. Кинолекторий. «Ленин Польше» яха фильм хьокхаргда. 18.00. Къайла театр Н. Надеждинаси Е. Хавричевеи дакъа а лоацаш дола эстрадни концерт.

Химикий культура Дворец. 11.00 «Бригантина», «Луноход» яха клубаш. Чернореченски зарница. 11.30. Интернациональни доттагIлеи утренник 11.40. «ХIанз тхо дешархой да» яха берий утренник. 17.00. Халкъа университет. Общественно - политически книжка факультет. «Нохч-ГIалгIайчен историцара» яха лекци. 20.00 Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 12.00. А. Вонкова «Дошо динараш» яхача книжка дешаргда.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.00. Ахканара беш. «Космос караерзаечара Iилмеи техникеи» яха кинолекторий.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 17.00. «Юртбоахама къахьегамхочун Еррига союзни Денна хетаяь беседа.

НГНПЗ клуб. 16.00. «Уж ба хьалха хиннараш» яха кинофестиваль. «Уж ба хьалха хиннараш», «Шаккха а лергбоацарий улица» яха фильмаш хьокхаргда.

10 октябрь:

В. И. Ленина цIерагIа майда. 19.00. Концерт. 20.00 Хронико-документальни фильмаш хьокхаргда.

С. М. Кирова цIерагIа парк. Юртбоахама къахьегамхочун Еррига союзни Денна хетабаь халкъа сакъердам. 16.00. «Сий долча ахархошта хетадаь» яха тематически радиопередача. 17.00. Музыкальни эстрада. «Ленински преми лауреат Дмитрий Шостакович» яха лекци-концерт. 18.00. Н. Надеждинаси Е. Хавричевеи дакъа а лоацаш эстрадни концерт хургда. 19.00. Кинолекторий. «Ленин Польше» яха фильм хьокхаргда.

ДАЬХЕН КЪОНАЧА ГРАЖДАНАШТА...

Массехк ди хьалха МалгIабика Серго цIерагIча клубе сакъердаме сайре хилар. Цу дийнахь шовзткъеи итт кагирхочоа юххьанца паспорташ делар. Къона гражданаш даькъала бувца баьхкабар пионераш, парте горкома, комсомола горкома болхлой, кагирхой дахь-ноаной.

—Тахан шун вахаре бехктокхаме ди да, — аьлар ше кагирхошта паспорташ дIалуш милице начальника Ш. Х. Могушкова. — Шун дехкар да. Даьхен диза къонгаш хила, закъонаш довза, уж кхоачашде.

Кагирхой дахь-ноаной цIерагIа къамаьл даьча А. Д. Дахкильгова аьлар:

— Оаха шуга ду дехар да массаза а нах долаш шо чакхдовлар. Шоай даьша-ноаноша дIадоладаь сий дола гIуллакхаш кхы а сий долашагIа оаш чакхдахар.

Паспорташ дIайицарий цIерагIа къамаьл дир № 6 йолча юкъерча школа дешархочо Шишкин Александра. Цо дош делар шоай Даьхен паспортий сий доадерг ца хиларах.

Торжественни дакъа чакхдаьнначул тIехьагIа района художественни самодеятельноста концерт оттадир, художественни фильм хьекхар.

М. РАШИДОВ.

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

9 октябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

9.05 — Массанена йола гимнастика. 9.30 — Кердадараш. 9.45 — ЗIамига илли. Телевизионни музыкальни фильм. 10.20 — Бераштa «Считалочка». Хьалхара передача. 10.50 — «УнахцIено». Iилман-популярни программа. 11.20 — «Халхараш» яха телевизионни фильм. 12.10 — Шун письмойх. 12.30 — «Гусарская баллада» яха художественни фильм. 14.00 «Эфире къонал я». «Лаьттан дай.» Украинан, Белоруссен къонача ялат леладерий телевизионни перекличка. 15.15 — Мультипликационни фильмай программа. Киевера передача. 16.00—Кхоана юрта боахама болхлочун Ди да (нохчий меттала). 16.35 — Документальни фильм. 16.45 — Советски Союза Пачтахьалкхен банка 50 шу да. 17.05 — Киножурнал. 17.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 17.30 — Юрта боахама болхлошта дола концерт. 18.10 — Поэзия. Вай долча хьоашалгIа ва Кулиев. 18.35 — «Зажигалка». Телевизионни художественни фильма премьера. 19.30 — Дунен халкъашта юкъера музыкальни советаворхIлагIа конгресс. Конкурс. Программа юкъе выступленеш ю Союзни республикай музыкальни коллективаша. Чайковске цIерагIа йолча концертни залера трансляци. 20.30 — «Ха» Информационни программа. 21.00 —Концерт дIахо дахьар. 22.00 — Андронякова дувц. Троекуровар чаьтараш. 23.00— Сайранара ашараш 23. 45 — Кердадараш.

РАДИО
9 октябрь

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.20 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Къонал» (эрсий меттала). 15.15 —Передачай программа. 15.20 — Искусства мастерий концерт (эрсий меттала). 16.00— «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.20 «Школьни глобус» яха радиовыпуск.

10 октябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

9.05 — Бераштa йола Iуйранара гимнастика. 9.15 — Кердадараш. 9.30 —Дешархошта. Гургал бетта сахьат. Кишиневера передача. 10.00 —Музыкальни киоск. 10.30 —Къонабараштa. ХIама лахарах. 11.15 — Къона ленинец. 11.55 — «Саги закони» Советски Союза Генеральни прокурора заместителa Жогина къамаьл. 12.10 — Халкъа творчества фестиваль Украински ССР. 13.40 — Литературни произведенеш экрана тIа яхар. Школана долча новкъостела. «Челкаш» яха художественни фильм. 14.25 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 14.50 — Музыкальни вIашагIкхетар. РСФСР халкъа артистка Прокошина. 15.20 — Юрта боахама болхлой денна хетаяь передача. 16.20 — «Знани» яха Iилман-популярни кинопрограмма. Съездагара съездага. 1967 шу. (ШоллагIа сери). 17.10 — Киножурнал. 17.20— Телевизионни фильмай Еррига союзни 4-гIа фестиваль дIакъовлар. Минскера передача 19.30 —Хоккейх йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадионера передача. 20.15 — «Ха». Информационни программа. 20.45 — Юрта боахама болхлой денна хетаяь сайре. Искусства мастерий концерт. 22.05 — «Стряпуха» яха художественни фильм 22.15—Кердадараш.

11 октябрь:
ТЕЛЕВИДЕНИ:

16.50—Кердадараш. 17.00 — Халкъа боахам лелабара гIулакхаш. 17.30 — «Оаккарий хьакъехьа берашта Ленинградера ю передача. 18.00 — Кердадараш. 18.10 — «Алькен къаьна капитани» яха берашта дола телевизионни художественни фильм. 18.35 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.55 — Хоамаш, реклама. 19.00 — «Болхлой тIехье». Телевизионни журнал. 19.25. — Киножурнал. 19.35 —. Вайнахски фольклора халкъий доттагIлен тема (нохчий меттала). 19.55— Шоана бераш. 20.05 — Сатирически объектив. 20.25 — Музыкальни орбита тIа. Илли дох къоначар. 21.00 — «Ха» Информационни программа. 21.30 — «Штрафной удар» яха художественни фильм.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурай, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51 364051 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84

СФ05222. Заказ № 9232.